

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 9.

Fredagen den 3 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidna januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 6, med förslag till stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannauppgifternas fullgörande;

nr 7, med förslag till lag om boutredning och arvskifte m. m.;

nr 71, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning;

nr 67, angående om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Uppsala;

nr 68, angående rätt för expeditionsvakten K. V. Sjögren att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring; och

nr 69, angående rätt för vissa lärarinnor att såsom tjänstetid för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna tjänstgöring vid viss enskild skola.

De avlämnade propositionerna bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen nr 75, angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande;

till jordbruksutskottet propositionen nr 76, angående lån för anskaffande av samfällda jordbruk;

till bankoutskottet propositionen nr 63, angående pensioner åt en indelt furir vid Skaraborgs regemente och en f. d. indelt distinktionskorpral i Hallands regemente; samt

till statsutskottet propositionen nr 64, angående försäljning av vissa delar av Trossnäs fält i Nors socken av Värmlands län.

§ 4.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 1, i anledning av första kammarens remiss av motionen nr 202 av herr Lindhagen om legationssekreterarens i Riga förflyttning till Kovno i Litauen.

Memorialet lades till handlingarna med förklarande att motionen vore av beskaffenhet att tillhöra statsutskottet.

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 9.

§ 5.

Vid härefter skedd föredragning av konstitutionsutskottets memorial, nr 2, i anledning av första kammarens remiss av motionen nr 206 av herr Lindhagen om internationell samverkan för att en omskapning av själavården må bliva en världsangelägenhet m. m., beslöt kammaren lägga ifrågavarande memorial till handlingarna med förklarande att motionen vore av beskaffenhet att tillhöra tillfälligt utskott.

§ 6.

Slutligen föredrogs, men bordlades ånyo statsutskottets utlåtande nr 1.

§ 7.

Herr *Flyg* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 45, med förslag till lag angående blodundersökning i mål om barn utom äktenskap m. m.

Ifrågavarande motion, som erhöll ordningsnumret 411, bordlades.

§ 8.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med bestämmelser om införselmonopol å mjölk och mejeriprodukter; och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

§ 9.

Till bordläggning anmälades:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 16 kap. giftermålsbalken;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 91 § lagen den 22 juni 1911 (nr 55) om ekonomiska föreningar;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 27 kap. 16 § rättegångsbalken samt 229 § utsökningslagen;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 202) om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1932 fattade beslut.

§ 10.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsmannen Per Nilsson i Bonarp, som lider av urinvägssjukdom, är till följd därav förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet d. 1—15 febr. 1933, vilket härmed intygas.

Hälsingborg den 30 januari 1933.

Ernst Tengwall,
Lasarettsläkare.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lövgren</i>	under	3	dagar fr. o. m. den	4	febr.,	
» <i>Jonsson</i> i Eskilstuna	»	3	» » »	4	»	
» <i>Molander</i>	»	6	» » »	6	»	
» <i>Hamrin</i>	»	2	» » »	5	»	
» <i>Sandberg</i>	»	5	» » »	6	»	
» <i>Meyerhöffer</i>	»	8	» » »	9	»	och
» <i>Svedman</i>	»	9	» » »	7	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.14 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 4 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 73, angående pension åt förre järnvägsarbetaren E. A. Trygg; och
nr 79, angående frågan om kontrollstationer för smör.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet propositionen nr 6, med förslag till stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannauppgifternas fullgörande;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 7, med förslag till lag om boutredning och arvskifte m. m.; och

nr 71, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 67, angående om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Uppsala;

nr 68, angående rätt för expeditionsvakten K. V. Sjögren att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring; och

nr 69, angående rätt för vissa lärarinnor att såsom tjänstetid för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna tjänstgöring vid viss enskild skola.

§ 3.

Härefter föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Flyggs* på kammarens bord liggande motion nr 411.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 4—8 samt andra lagutskottets utlåtande nr 3.

§ 5.

Aug. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Härvid anförde:

Herr *Olsson* i Mora. Herr talman! När en svensk medborgare genom en tjänstemans försummelse berövas sin personliga frihet och åsamkas flera må-

Ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

naders straffarbete, så är detta brott mot en medborgares heligaste rättighet en så allvarlig plump för svensk rättsväsende, att man har svårt att förstå, att en dylik rättsskandal kan få passera utan att med ett ord beröras i justitieombudsmannens ämbetsberättelse. I föl inträffade i vårt land ett sådant brott mot den medborgerliga friheten. Jag hade väntat att få se saken behandlad i justitieombudsmannens ämbetsberättelse, som föranlett första lagutskottets nu föreliggande utlåtande, men då jag icke funnit den omnämnd, har jag ansett mig böra begagna detta tillfälle att muntligen relatera händelsen inför kammaren.

Stockholms rådhusrätt dömde den 7 april 1932 en chaufför att för ett under synnerligen förmildrande omständigheter begånget förfalskningsbrott undergå straffarbete i tre månader. Rådhusrätten förordnade samtidigt, att verkställigheten av det sålunda ådömda straffet skulle anstå enligt lagen om villkorlig straffdom. Utslaget vann laga kraft, och så inträffade det märkliga, att chauffören utan att ha gjort sig skyldig till återfallsbrott hämtades till straffängelset i Falun och där fick avtjäna sitt villkorligt ådömda straff.

Hur var detta misstag möjligt? Chauffören hade själv icke fått kännedom om rådhusrättens utslag. Han är bosatt uppe i Dalarna men hade en gång personligen inställt sig i rådhusrätten. Där begärde han att rätten skulle förordna rättegångsbiträde åt honom, men eftersom han icke var häktad, kunde detta enligt rådhusrättens praxis icke ske. Han fick tillfällig hjälp av en känd Stockholmsadvokat, som han enligt egen uppgift anmodade att även i fortsättningen sköta saken och slutligen meddela resultatet. Advokaten har förklarat, att han aldrig åtagit sig detta; då han misströstade om att få betalt, sedan rätten avslagit framställningen om rättegångsbiträde, tyckte han sig ha gjort nog med den första handräckningen. I fortsättningen hade den fattige chauffören icke möjlighet att personligen inställa sig i rådhusrätten, och följden blev den, att han icke fick kännedom om domstolens utslag. Han visste ingenting, men förstod, att det gått gale, när polisen en dag i somras kom för att hämta honom till fängelset. Där satt han tre månader utan att själv ha en aning om att han fått villkorlig dom och att han endast genom en tjänstemans grova försummelse hamnat inom fängelsets murar. Förhållandet var det, att samtidigt med chauffören dömdes för förfalskning även en agent, som förlett chauffören till hans förfalskningsbrott. Agenten för sin del hade även en annan synd på sitt samvete och fick i ena bot elva månaders straffarbete jämte påföljd enligt 2 kapitlet 19 § strafflagen intill dess ett år förflutit från det han efter utståndet straff blivit frigiven. När nu agentens straff skulle verkställas, hände det sig, att en tillförordnad andre assessor i Stockholms rådhusrätt till överståthållareämbetet expedierade ett transumt av utslaget, upptagande icke endast den bestraffning, som ådömts agenten, utan också chaufförens straff men med uteslutande av rättens förordnande om villkorlig dom. Vid expedieringen av transumtet uraktlät assessorn att meddela, att verkställighetsåtgärden endast avsåge agenten, och så kom det felaktiga transumtet att befordras till verkställighet även gentemot chauffören. Polisen visste ingenting och chauffören lika litet.

På höstsidan kom emellertid saken inför justitieombudsmannen, som i sin tillsyn över lagskipningens tillstånd i riket även granskar fånglistorna. Sedan det efter åtskilligt besvär konstaterats, att felet låg hos rådhusrättens expeditionshavande, infordrades förklaring, och när denna inkom, befanns det, att den felande assessorn företedde bevis om att han, några dagar efter det justitieombudsmannen tagit upp saken, gottgjort chauffören, och att denne förklarat, att han icke hade några vidare anspråk att framställa i anledning av vad som förekommit. Assessorn hade även gottgjort statsverket dess kostnader för den felaktiga verkställighetsåtgärden. I sin förklaring framhöll assessorn, att ett

Ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

åtal skulle för honom kunna bli mycket kännbart med hänsyn till hans vidarebefordran vid rådhusrätten, och justitieombudsmannen fann skäl att låta bero vid en allvarlig erinran till den skyldige att framdeles i sin tjänsteutövning iakttaga tillbörlig aktsamhet och noggrannhet.

Under första lagutskottets handläggning av justitieombudsmannens ämbetsberättelse har dessutom på dennes begäran tillkommit en unik anteckning i straffregistret av innehåll, att det chauffören villkorligt ådömda straffet blivit — som det heter — »verkställt av förbiseende». Antagligen har denna anteckning gjorts för att förebygga den juridiskt icke orimliga möjligheten, att chauffören vid återfallsbrott skulle åläggas att för andra gången avtjäna de tre månadernas straffarbete.

Vid sitt övervägande av detta ärende fann justitieombudsmannen uppenbart, att felet tillkommit allenast av ovarsamhet, utan vrång avsikt. Justitieombudsmannen konstaterade, att den oskyldigt straffade chauffören blivit gottgjord för skadan och att statsverket ersatts för sina kostnader på grund av den felaktiga verkställigheten, vartill komme, att chauffören skriftligen förklarat sig icke ha vidare anspråk i anledning av vad som förekommit.

För min ringa del kan jag icke utan vidare godtaga denna motivering. Naturligtvis har det begångna felet orsakats av ovarsamhet och ej av vrång avsikt, men det måste bedömas med hänsyn icke blott till avsikten utan också till följderna. Här blevo följderna för chauffören synnerligen beklagliga. Det bör icke få förekomma, att en medborgare på detta sätt tillskyndas oskyldigt lidande, och om dylikt förekommer, måste det skoningslöst bestraffas, om icke förtroendet för vårt rättsväsende skall rubbas. Det är svårt att förstå, huru denna sak kunnat hänföras till sådana lindriga fall, som justitieombudsmannen låter bero efter vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken. Justitieombudsmannen har emellertid åbropat hos ämbetet följd praxis, att fel, som tillkommit av ovarsamhet, utan vrång avsikt, under vissa förutsättningar få bero, men för det första kan det härvidlag ifrågasättas, om samtliga dessa förutsättningar föreläggat; för det andra finns det även en annan av justitieombudsmannen tillämpad praxis, som närmare angives i justitieombudsmannens berättelse för år 1920 och som i korthet innebär, att justitieombudsmannen som åklagare själv fastställer sin menings riktighet och förelägger vederbörande, som böjer sig för denna mening, att fullgöra viss prestation som villkor för åtals underlåtande. Man kan diskutera lämpligheten av ett sådant förfaringsätt som allmän regel, men i nu förevarande fall synes det, som om det skulle haft särskilt fog för sig. Handlingarna i ärendet innehålla försiktigtvis ingenting om storleken av den gottgörelse, som den inburade chauffören fått. Justitieombudsmannen har icke aktat nödigt att där om inhämta någon upplysning. I verkligheten fick den fattige chauffören 300 kronor, d. v. s. 3 kronor 33 öre om dagen. Han säger själv, att han begärde en så blygsam ersättning som 500 kronor — han fick 300 kronor för sina tre månaders straffarbete mot att han underskrev ett papper, om vars innehåll han hade mycket oklar föreställning men som innehöll en förklaring, att han icke hade några vidare anspråk att framställa. Denna uppgörelse bör bedömas mot bakgrunden av det faktiska förhållandet, att den fattige chauffören icke hade en aning om att han varit oskyldigt straffad, förrän han konfronterades med den felande assessorn, och att han före handlingens underskrivande varken hade betänketid eller tillfälle att söka råd.

Jag avstår, herr talman, från att närmare karakterisera vad som förekommit i denna sak. Jag tror, att det under nuvarande förhållanden är av särskild vikt, att ingenting försummas för att motverka föreställningen, att det slätas över, när svensk rättskipning felar.

Ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Jag har under föreliggande omständigheter intet yrkande, men efter vad som förekommit har jag icke kunnat underlåta att framlägga saken inför den allmänna opinionens domstol.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Redan vid riksdagens början fick jag och väl flera med mig inom första lagutskottet uppmärksamheten fäst vid den sak, om vilken herr Olsson i Mora talat. Detta gjorde, att vi kommo att ägna den större intresse, än vi kanske eljest skulle ha gjort. Trots ett mycket noggrant studium av de papper, som finnas i saken, ha vi emellertid kommit till det resultatet, att det icke finns anledning att göra någon anmärkning mot riksdagens justitieombudsman i avseende å hans handläggning av ärendet. Kammarens ledamöter funno ju också, att herr Olsson i Mora icke heller vågade gå så långt, att han ville göra framställning om någon anmärkning mot justitieombudsmannen. Det är lätt förklarligt, att särskilt en person ifrån den trakt, där mannen i fråga bor, skall känna sig i hög grad upprörd, men i utskottet måste vi ju, när vi gå igenom de ämbetsberättelser vi ha att granska, se till, att icke känslorna rusa i väg alltför långt med oss och försöka se mera kallt och lugnt på saker och ting.

Det är i hög grad att beklaga, att händelser sådana som den nu timade skola behöva förekomma. Jag skulle vilja uttala den förhoppningen, att med anledning av vad som här ägt rum justitieombudsmannen undersöker, om det är några felaktigheter i själva systemet, som kunna föranleda dylika händelser. Skulle sådana felaktigheter förefinnas, vill jag livligt hoppas och tro, att det icke skall dröja länge innan justitieombudsmannen ingriper för att få de rättelser till stånd, som äro erforderliga för att förebygga ett återupprepande.

I en P. M., som bifogats handlingarna i ärendet, har justitieombudsmannen redogjort närmare för vad som förekommit och för de synpunkter han lagt på saken. När jag nu tröttar kammaren med att här föredraga dessa synpunkter, vet jag väl, att icke alla kammarens ledamöter komma att följa med. Men jag tror, att det är viktigt, att vad som därvidlag framhålles kommer till protokollet såsom ett svar på åtminstone en del av vad herr Olsson i Mora anför.

I denna promemoria fäster justitieombudsmannen först uppmärksamheten vid att det ärende, som det här gäller, icke blivit till honom anmält vare sig av den ene eller den andre. Ej heller har det varit genom pressen, som justitieombudsmannen har fått kännedom om det. Det är genom eget initiativ, som han tagit upp saken, och den har kommit till hans kännedom vid granskning av de anmälningar, som göras till straffregistret. Där har han funnit, att en villkorligt dömd har fått avtjäna straffet, utan att han på nytt efter straffets ådömande blivit ådömd nytt straff. Så säger justitieombudsmannen i denna promemoria, att det varit rätt svårt att utreda, hos vem felet låg, då det av rådhusrätten utfärdade transumtet icke fanns vare sig i överståthållarämbetet eller hos Konungens befallningshavande i Falun, där L. avtjänat sitt straff. Slutligen konstaterades emellertid, att felet låg hos rådhusrättens expeditionshavande och uppkommit vid utskrivandet av transumt för verkställighet beträffande den andre dömden. Ås förbiscende hade därvid medtagits även den L. ådömda bestraffningen, vilken upptagits i samma stycke av utslaget som den andres straff. Men däremot hade förordnandet om villkorlig dom för L., vilket stått i ett särskilt stycke av utslaget, ej medtagits, då vederbörande avsett verkställighet allenast mot den andre och ej observerat eller tänkt på, att därav kunde föranledas verkställighet jämväl mot L.

I punkten 3 säges: »Såsom av handlingarna framgår, har expeditionshavanden sedermera gottgjort L. Denne har förklarat sig nöjd med den bekom-

Ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

na gottgörelsen samt uttryckligen uppgivit, att han icke hade några vidare anspråk att framställa i anledning av vad som förekommit.»

Punkt 4: »Uppenbart är, att L. på grund av denna handling icke i en rättgång kunde bliva tillerkänd ytterligare skadestånd.

Punkt 5: »Assessorn har vidare gottgjort statsverket dess kostnader för straffverkställigheten.»

»Nu förelåg till bedömande», säger justitieombudsmannen, »huruvida åtal mot assessorn borde anställas eller om saken kunde bero vid lämnad gottgörelse och en allvarlig erinran. Av gammalt gäller hos justitieombudsmannen på grund av 3 § i instruktionen den praxis, att fel, som tillkommit av ovarsamhet, utan vrång avsikt, får bero, om vederbörande målsägare får gottgörelse för sin skada och förklarar sig icke hava vidare anspråk att framställa. Det har till och med hänt att en överenskommelse om gottgörelse, som träffats efter det justitieombudsmannen uppdragit åt advokatfiskal att utföra åtal, föranlett åtalets nedläggande.»

I 7:e punkten anføres: »Om man bortser från den beklagliga följd för L., som assessorns fel föranlett, är tydligt, att detta icke kan anses vara av någon allvarligare beskaffenhet. Det är en kalamitet, som den skickligaste och samvetsgrannaste domare under vidriga omständigheter kan råka ut för. Här till kommer, att flera assessorn ovidkommande omständigheter bidragit till att L:s straff kom att verkställas. Sålunda har L:s egen advokat underlåtit att underrätta L. om till vilket straff L. dömts och L. ej heller själv aktat nödigt att taga reda härpå. Han har haft god tid på sig, då utslaget meddelades den 7 maj och L. införpassades den 4 juni.»

»Slutligen var att beakta», säger justitieombudsmannen, »att de kostnader, som assessorn redan haft för gottgörelsen åt L., ersättning åt statsverket och resor m. m., för en tjänsteman i hans ställning säkerligen voro kännbara samt att en upprepning av felet näppeligen var att befara.»

»Vid nu angivna förhållanden», anför justitieombudsmannen till sist, »förelågo fullgoda skäl att enligt 3 § i instruktionen låta bero vid en allvarlig erinran, vilken tillställdes assessorn.»

Ja, det är de synpunkter, som justitieombudsmannen har anfört; och jag skulle tro, att om det nu kommer, som jag förmodar, någon upp efter mig, så kommer han att kritisera vissa av de synpunkterna, och det må han ju göra. Men vi ha vid prövningen av detta ärende kommit — som jag förut sagt, och som framgår av utskottets utlåtande — till den uppfattningen, att det ej finnes anledning att göra anmärkning mot justitieombudsmannen.

Nu skulle det ju vara något, som man tycker, uppåt väggarna galet, om, såsom herr Olsson antydde, en person som denne, vilken nu fått avtjäna ett villkorligt straff, skulle på nytt få avtjäna detta. Nu är jag ej kompetent att bedöma, i vad mån denna fara förefinnes, men genom det tillägg till straffregistret, som nu av justitieombudsmannen är gjort, är det väl åtminstone i hög grad säkerhet för att ej någonting sådant skulle kunna förekomma. Jag skulle vilja säga, att om ej den saken redan är klar, borde justitieombudsmannen enligt min mening, när han granskar det system, som föranlett dessa tråkigheter, även taga under omprövning, om det är något mera att göra i detta fall, så att ej denne person, i fall han ännu en gång kommer in på brottets bana, om igen får avtjäna det straff han redan undergått.

Jag tillåter mig, herr talman, att hemställa, att utskottets betänkande måtte, på sätt utskottet föreslagit, läggas till handlingarna.

Herr Höglund: Herr talman! Jag har begärt ordet för att ge min fullkomliga anslutning till de synpunkter på detta ärende, som herr Olsson i Mora

Ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

nyss framfört. Jag gör det, om ej för annat, så för att konstatera, att denna sak icke bara verkat upprörande på dem, som händelsevis bo i samma trakt som offret för denna försumlighet från en viss tjänsteman här i Stockholm. På var och en, som något känner fallet, måste det verka i högsta grad upprörande, att någonting sådant kunnat passera, utan att justitieombudsmannen har ingripit på annat sätt än här har skett.

Jag vill erkänna, att det är en förmildrande omständighet, som den föregående ärade talaren här anförde, nämligen att justitieombudsmannen själv kommit under fund med det förbiseende, som ledde till, att mannen ifråga fått avtjäna oförskyllt 3 månaders straffarbete, och att justitieombudsmannen själv tagit ett initiativ för att upplysa och i viss mån beivra denna sak. Men jag tror ändå ej, att den föregående ärade talaren gjorde justitieombudsmannen någon större tjänst genom att uppläsa den P. M., i vilken han närmare redogjorde för motiveringen till att han nöjt sig med en allvarlig erinran till vederbörande tjänsteman. Om kammarens ledamöter följde denna framställning, så observerade man, att däruti förekom en passus av särdeles markant natur. Det hette så här i en inledning, att om man »bortser från den beklagliga följden» för denne man, — X. kunna vi kalla honom — »kan man ej tala om att saken är så allvarlig». Nej, tacka för det! Men det var ju huvudsaken här, vilka följder det hade för mannen ifråga, som genom ett sådant otroligt slarv av en tjänsteman kommit att avtjäna tre månaders straffarbete och möjligen kan komma i den penibla situationen, om han skulle — som uttrycket lyder — återfalla på brottets väg, att ännu en gång få avtjäna dessa tre månaders straffarbete.

Justitieombudsmannen anför tre huvudargument, som jag antecknat ur hans P. M., för att han låtit bero vid denna allvarliga erinran, nämligen att X. icke kunde få ytterligare skadestånd av assessorn ifråga, därför att X. undertecknat ett papper, där han förklarat sig nöjd med den uppgörelse, som helt plötsligt hade skett mellan honom och assessorn, sedan saken blivit påtalad av justitieombudsmannen. Jag kan ej erkänna, att det är ett argument för en underlåtenhet att beivra saken, snarare tvärtom, att assessorn lyckats genom överrumpling förmå X. att underskriva detta papper, där han nöjde sig med denna spottstyver på 300 kronor som skadestånd, är icke en omständighet att framtida saken som motivering för att justitieombudsmannen ej ingripit.

Justitieombudsmannen säger vidare, att kostnaderna i saken blivit för assessorn kännbara. Han hade fått punga ut med 300 kronor till den dömde och dessutom ersätta kronans omkostnader med 88 kronor 80 öre, summa 388 kronor 80 öre. Kan man verkligen kalla det för en kännbar kostnad för en person i dennes ekonomiska ställning? Om det hade gällt 3,000 kronor eller 10,000 kronor, kunde man ju säga, att det varit en kännbar kostnad, men att draga fram denna summa på 388 kronor 80 öre såsom motivering ur ekonomisk synpunkt för att saken var hårt sonad av vederbörande, är svårt att på allvar vidhålla.

Vidare förklarar justitieombudsmannen, som vi hörde av den nyss upplästa redogörelsen, att det förelåg en kalamitet, som den skickligaste och samvetsgrannaste domare under vidriga omständigheter kunde råka ut för. Det får man erkinna, att även den skickligaste och samvetsgrannaste domare kan råka ut för en sådan sak, men det upphäver ej det faktum, att även då föreligger det ett grovt slarv, även av den skickligaste och samvetsgrannaste domare, och att i detta fall konsekvenserna för mannen varit så hårda, att justitieombudsmannen bort på ett helt annat sätt reagera mot sådant slarv från en tjänsteman i sådan ansvarsställning som denne assessor innehaft.

Jag tror för min del, att en sådan passivitet gentemot dylika försummelser

Ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

är i hög grad ägnad att skada både rättsväsendets och justitieombudsmannens egen auktoritet. Jag vill också i det avseendet understryka vad herr Olsson i Mora yttrade, nämligen att det är ganska egendomligt, att en sak av så uppseendeväckande natur som denna överhuvud ej finnes omnämnd i justitieombudsmannens tryckta berättelse.

Vidare yttrades ej. Utlåtandet lades till handlingarna.

§ 6.

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Härefter förelåg till behandling första lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Uti förevarande utlåtande anmälde utskottet att vid granskningen av militieombudsmannens ämbetsförvaltning någon anledning till anmärkning icke förekommit.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade två särskilda reservationer, nämligen av:

1) herrar *Akerman*, *Klefbeck*, *Wagnsson* och *Sjögren*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Mellerud och *Höglund*, vilka ansett, att militieombudsmannen icke bort avsluta visst ärende angående förhör med en värnpliktig vid Västernorrlands regemente i samband med den s. k. Lundeaffären utan att i ärendet vidtaga vidare åtgärd; samt

2) herr *Sjögren*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Mellerud och *Höglund*, som förklarar sig anse, att militieombudsmannen bort ställa en å pansarkryssaren Fylgia under vinterexpeditionen 1930—1931 tjänstgörande kadettofficer under åtal för vad han låtit komma sig till last med avseende å s. k. uppryckningsövningar.

Utskottets anmälan föredrogs, varefter ordet erhöles av:

Herr **Höglund**, som anförde: Herr talman! Som kammarens ledamöter ju finna, föreligger det på ett par punkter av militieombudsmannens berättelse reservationer från socialdemokratiska ledamöter i lagutskottet, som anse, att militieombudsmannen bort förfara i ett par fall på ett annat sätt än som har skett. Jag skall be att med några ord få motivera dessa reservationer.

Det ena fallet gäller en angelägenhet, då en regementschef vid Västernorrlands regemente — det återfinnes på sid. 49 i berättelsen — på grundval av löst skvaller lät förhöra en värnpliktig — det var någon gång i oktober 1931 — huruvida han deltagit i arbetardemonstrationerna i Lunde i maj 1931, vilka alltså ägt rum vid en tidpunkt, då denne värnpliktige ännu icke hade inträtt i militär tjänstgöring. Mannen i fråga nekade. Han förklarade, att han överhuvud taget icke deltagit i demonstrationerna och ej heller fällt de yttranden, som påbörjades honom. Han fick då gå. Det skrevs mycket om saken i vissa ortstidningar. Förhöret anmäldes till militieombudsmannen, som infordrade upplysningar dels från regementschefen och dels av den värnpliktige, men efter provande av dessa upplysningar förklarade militieombudsmannen, att han ej fann saken föranleda till vidare åtgärd.

Reservanterna anse nu först och främst, att själva den utredning, som militieombudsmannen har företagit i saken, är ganska bristfällig. Här står uppgift mot uppgift. Den värnpliktige har uppgivit, att han fått inställa sig till förhör inför överstelöjtnanten, och han har vidare uppgivit — detta omnämnes ej i den tryckta berättelsen —, att man ansåg det vara så angeläget,

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

att man eftersände honom med patrull, då han hade ledighet för att besöka en sjuk broder i Sollefteå. Den värnpliktige uppger än vidare, att vid förhöret i fråga hade det förts protokoll, och andra värnpliktige, som hade sin tjänstgöring på expeditionen, hade omtalat, att de t. o. m. läst protokollet över förhöret. Översten återigen påstår i sin inlaga till militieombudsmannen, att något förhör icke hade hållits i saken; det skulle alltså ha varit fråga om någon slags mera privat förfrågan. Vidare har en vid tillfället närvarande f. d. fanjunkare, numera löjtnant, insänt ett slags förklaring, i vilken han påstår, att något förhör icke ägde rum och att icke heller något förhörsvittne var närvarande, vilket strafflagen för krigsmakten föreskriver, att det skall vara, när det gäller förhör. Samma person har också yttrat följande i sin redogörelse: »Jag hade framför mig på det bord, vid vilket jag satt, papper och i handen en penna, men några anteckningar om vad som passerade eller hade samband med denna sak gjordes icke av mig.»

Det är ju i och för sig rätt egendomligt, att det icke har intresserat militieombudsmannen att utreda vad som i verkligheten har tilldragit sig. Här står uppgift mot uppgift, och någon klarhet över vad som passerat har man sålunda inte fått. Om det nu, såsom reservanterna förmena, varit ett förhör, som ägt rum, — militieombudsmannen kallar det en tjänsteförrättning, som icke haft karaktär av förhör i disciplinmål — så kan ju icke dess olaglighet borttrollas genom att man nu förklarar, att något protokoll i saken icke fördes och att något förhörsvittne icke fanns tillstädes. Den ena olagligheten kan ju icke gärna upphäva den andra, och ett förhör kan ju icke gärna upphöra att vara förhör, därför att det icke skett under de laga former, som finnas stadgade för den saken.

Militieombudsmannen har nu varken sökt åvägabringa klarhet om denna händelses verkliga karaktär eller tillfrågat regementschefen om vad som var avsikten med den undersökning, som företogs av denne. Utredningens bristfällighet måste då helt naturligt föranleda militieombudsmannen till ganska subjektiva utläggningar angående vad som passerat och vad som var avsikten med det hela. Militieombudsmannen söker i själva verket gissa sig till vad översten avsåg med undersökningen i frågan. Militieombudsmannens slutsatser återfinnas i slutet av sid. 51 och på sid. 52 i hans berättelse. Han yttrar där följande:

»Avsikten med frågornas framställande syntes hava varit antingen att åstadkomma ett bidrag till utredningen i det s. k. Ådalsmålet, vilket vid denna tidpunkt var under handläggning vid regementets krigsrätt, eller ock att förebbringa utredning huruvida den värnpliktige företagit handlingar, som enligt regementschefens bedömande innefattat brott. Därest avsikten varit den först antagna, kunde regementschefens förfarande att låta undersöka, huruvida den värnpliktiges uttalanden kunde vara av betydelse för en objektiv utredning i mål mot en befattningshavare vid regementet, icke anses anmärkningsvärt. För den händelse regementschefens avsikt varit den såsom andra alternativ antagna, torde — ehuru de handlingar, som enligt det uppkomna ryktet företagits, skulle hava ägt rum vid en tidpunkt då den värnpliktige icke var i tjänstgöring vid krigsmakten — det icke kunna läggas regementschefen såsom tjänstefel till last att han, med sin uppfattning om förhållandena, velat bringa det uppkomna ryktet, därest det befunnits grundat, till vederbörande myndighets kännedom och i sådant syfte låtit inhämta upplysningar av den värnpliktige. Huruvida skriftliga anteckningar förts över framställda frågor och svar eller icke, syntes militieombudsmannen sakna betydelse i ärendet.

På grund av vad sålunda anförts funne militieombudsmannen ej skäl att i ärendet vidtaga vidare åtgärd.»

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Reservanterna hävda en annan mening. Vi anse, att militieombudsmannen hade bort anmoda regementschefen att närmare angiva avsikten med den undersökning, varom han föranstaltade, och att militieombudsmannen genom att underlåta detta nödgats tillgripa rena antaganden och konstruktioner för att förklara saken. Vi anse vidare, att regementschefen saknat all befogenhet att genom en undersökning av detta slag söka införskaffa processmaterial till en vid domstol anhängiggjord rättegång. Vad det andra alternativet angår, som militieombudsmannen framför, synes oss icke heller i det fallet regementschefen hava ägt någon som helst befogenhet att föranstalta om en undersökning, huruvida en värnpliktig före sin värnpliktstjänstgöring gjort sig skyldig till någon förment brottslig gärning. Vi anse således, att här föreligger ett ganska flagrant, visserligen i detta personliga fall icke så betydelsefullt, men ur principiell synpunkt mycket viktigt och betydelsefullt övergrepp från en militär chefs sida, ett övergrepp, som militieombudsmannen bort reagera mot på annat sätt än blott och bart genom att nöja sig med dessa s. k. och för övrigt mycket otillfredsställande »upplysningar», som lämnats i saken.

Den andra reservationen berör de s. k. uppryckningsövningarna vid flottan och pennalismen gentemot underordnade och kamrater. Materialet till detta ärende återfinnes på sid. 114—141 i berättelsen.

Utgångspunkten för denna saks behandling voro vissa tidningsartiklar, som publicerades i pressen på sommaren 1931. Det var visst inte i några för försvarsfientlighet kända tidningsorgan, som detta skedde, utan i två borgerliga tidningar, nämligen Dagens Nyheter och Stockholms Dagblad, i vilka man med mycken skärpa reagerade mot en hel del missförhållanden, som framträtt under pansarkryssaren Fylgias vinterexpedition 1930—1931, då fall av pennalism hade förekommit. Härvid hade bland annat en kadett blivit ganska illa skadad, och över huvud hade förekommit en hel del militära övergrepp av ganska upprörande beskaffenhet. Tidningarna reagerade också mot dessa s. k. uppryckningsövningar, som använts i större eller mindre omfattning såsom straff för förseelser eller också endast, och utan att några egentliga förseelser hade begåtts, ägt rum för att, som det hette, rycka upp sömniga och slöa element. Dessa övningar fingo dock ofta en karaktär av tortyr, som i vissa fall hade haft ganska tråkiga följder för dem, som utsatts för desamma.

Militieombudsmannen hade nu med anledning av dessa skrivelser i pressen föranstaltat om vissa utredningar, och det föreligger i denna sak ett rätt omfattande material, som jag dock icke skall närmare referera. Jag förutsätter, att många av kammarens ledamöter redan studerat dessa handlingar, och för övrigt är det onödigt att här uppehålla sig vid annat än militieombudsmannens egna konstateranden. Hans slutsatser, som återfinnas på sid. 137 i berättelsen, gå ut på följande: »Av utredningen i detta ärende har jag funnit framgå att löjtnanten M.» — jag skall icke nämna hans namn, ty det kan vara onödigt, ty jag syftar icke till någon personlig förföljelse — »under Fylgias långresa 1930—1931, i allt fall intill en tidpunkt omkring ingången av december 1930 i viss — och såsom det synes ej obetydlig — omfattning ålagt kadetter att utföra toppresor å fartygets master såsom ett slags bestraffnings- eller tillrättavisningsmedel av lindrigare art, då kadetterna begått försummelse i tjänsten. I ett fall hava toppresor av M. ålagts till ett avsevärt antal, och detta utan att någon förseelse synes blivit begången av de två kadetter, som fått sig toppresorna ålagda. Den ena av kadetterna har icke varit i stånd att utföra de beordrade toppresorna.» Och vidare heter det: »På skäl som jag tidigare utvecklat måste M:s nämnda förfaringssätt anses otillåtligt och anmärkningsvärt.» Militieombudsmannen fortsätter: »Vid övervägande av de åtgärder, som från min sida borde vidtagas med anledning av vad sålunda fram-

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

kommit har jag fäst stort avseende vid löjtnanten M:s uppgift därom, att dylika övningar — vilka, rent begreppsmässigt felaktigt, benämnts uppryckningsövningar — skulle hava förekommit inom marinen sedan lång tid tillbaka och allmänt ansetts tillåtliga.» Militieombudsmannen har sedan vidfogat en mängd vittnesintyg av officerare, som styrka, att dessa s. k. uppryckningsövningar varit i ganska allmänt bruk inom flottan. Militieombudsmannen säger till sist på sidan 140: »Med hänsyn till vad sålunda förekommit rörande i praxis rådande förhållanden har jag ansett mig, jämlikt i § 5 i den för riksdagens militieombudsman utfärdade instruktionen, böra underlåta att vidtaga åtgärd till beivran av vad löjtnanten M. enligt den förebragta utredningen låtit komma sig till last.» Militieombudsmannen har dock, säger han, »hyst tvekan om möjligheten att underlåta ansvarstalan mot M. i betraktande av vad som förefallit i» de två speciella fall, som här finnas omnämnda. Emellertid har militieombudsmannen »låtit vara avgörande, att någon skada icke lärers hava vållats kadetterna samt att M. omedelbart efter händelsen sökt gottgöra sitt fel genom förklaring och ursäkt till» en av de förördelade. Längre ned säger militieombudsmannen vidare, att »det omförmälda förfarandet icke överensstämmer med lag och att den, som sålunda förfar, följaktligen utsätter sig för bestraffning». Han har emellertid ansett, att det borde räcka med att man överlämnade materialet i denna affär till Kungl. Maj:t, för att Kungl. Maj:t i stället skulle genom utfärdande av någon skrivelse till vederbörande militära chefer söka göra slut på detta ofog, som kallas för uppryckningsövningar.

Chefen för försvarsdepartementet har också utsänt en skrivelse av den 30 juni 1932 till chefen för marinstaben med framhållande »att övningar ej må anordnas såsom straff eller tillrättavisningar för förseelser i tjänsten». Vidare hava vederbörande myndigheter anbefallts att »noggrant vaka över att andra övningar ej beordras än som betingas av gällande rutin, schema och övningsorder».

Vad är innebörden i denna skrivelse? Det skulle varit ganska intressant, om försvarsministern varit närvarande i kammaren, så att man kunnat få veta den nuvarande försvarsministerns syn på denna sak och vad han inlägger i denna skrivelse. Såsom densamma är formulerad, kan man ur den icke utläsa, att den innebär någon som helst förändring i det förut rådande tillståndet med dessa s. k. uppryckningsövningar såsom tolererade straff eller trakasserier emot kadetterna. Chefen för försvarsdepartementet säger ju först, att övningar ej må anordnas såsom straff eller tillrättavisningar för förseelser i tjänsten, men alla de hörda militära cheferna bestrida, att dessa övningar anordnas såsom straff. Jag skall bara taga ett enda exempel, som är ganska typiskt. Kommendören i flottans reserv A. Hägg har i ett till löjtnant M. givet intyg anfört bl. a. följande: »Jag vill slutligen såsom min bestämda uppfattning framhålla, att de s. k. toppresorna på nutida kadettfartyg äro en synnerligen lämplig uppryckningsmetod, då det gäller att 'sätta fart' på en slö eller försumlig sjökadett, dessmera som denna metod är en av de få, som står till buds å nutida örlogsfartyg under gång till sjöss. Detta är ej bestraffning, utan endast ett medel i sjömansuppfostringens tjänst.» Alltså betyder denna första punkt i försvarsministerns skrivelse inte ett dugg, när det gäller att få till stånd en ändring av dessa missförhållanden, som militieombudsmannen har funnit vara önskvärd.

I andra satsen i chefens för försvarsdepartementet skrivelse heter det, att de militära myndigheterna och befälhavarna skola noggrant vaka över att andra övningar ej beordras än som betingas av gällande rutin, schema och övningsorder. Det ändrar heller ingenting i det bestående förhållandet, ty samtliga militära chefer förklara just, att dessa uppryckningsövningar, som

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)
militieombudsmannen anser olagliga, ingå i »gällande rutin, schema och övningsorder»; de äro mycket nödvändiga för militär uppfostran, som vi nyss hörde att kommandör Hägg uttalat.

Denna skrivelse från den förutvarande försvarsministern saknar alltså varje som helst betydelse för det syfte, som militieombudsmannen har ansett vara önskvärt att främja, nämligen att göra slut på uppryckningsövningarna. Man kan naturligtvis i och för sig icke alls klandra militieombudsmannen för att han hänvänt sig till regeringen i denna sak, det var i och för sig riktigt och bra. Men detta borde icke ha hindrat att vid så flagranta förseelser, som här äro dokumenterade, från speciellt en officers sida — kanske fleras — även ett åtal borde ha anställts mot vederbörande för att därigenom mera direkt och kännbart söka för framtiden förhindra denna form av olaglighet inom flottan.

Herr talman! Militieombudsmannen har i det i hans berättelse återgivna svaret till konstitutionsutskottet vid förra årets riksdag på förfrågan rörande den ifrågasatta sammanslagningen mellan justitieombudsmannens och militieombudsmannens båda ämbeten förklarat, att det så långtifrån hade blivit mindre arbete för militieombudsmannen sedan försvarsorganisationen nedskurits till sin nuvarande nivå och en viss demokratisering ägt rum, att han tvärtom hade konstaterat, att misstron mot det militära befälet under de senaste åren stegrats. I betraktande av ett sådant uttalande av militieombudsmannen måste man finna det ganska egendomligt, att han icke själv på ett bestämmande sätt i dessa fall, som här äro omnämnda, reagerar mot missförhållanden, som måste vara ägnade att i högsta grad öka misstron mot militärbefälet och mot försvarsväsendet överhuvud taget. En sådan flathet i fråga om att beivra dylika militära övergrepp måste vara ägnad att hos många skapa en viss misstro mot själva militieombudsmannaämbetet, ett ämbete, som vi dock önska upprätthålla med en stark auktoritet och som ett starkt värn, i första hand för de värnpliktiga men överhuvud taget gentemot missförhållanden inom det militära livet.

Jag ber, herr talman, att på anförda grunder få yrka, att kammaren måtte, med godkännande av de av reservanterna anförda synpunkterna såväl i den första som i den andra punkten, lägga första lagutskottets förevarande utlåtande till handlingarna.

Vidare yttrade:

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Här ha reservanterna vinnlagt sig om att göra ett stort nummer av att regementschefen har inkallat en värnpliktig till förhör, eller vad man nu skall kalla det. Det kan hända, att det är mera en strid om ord, huruvida det var ett verkligt förhör eller om det var så, att regementschefen ville höra mannen i förväg, innan han vidtog någon vidare åtgärd i saken. Man har sagt — ja, det anförde icke herr Höglund — att den rätta vägen för regementschefen hade varit att anmäla mannen för polismyndigheterna. Men det hade väl varit en mera brysk och även hårdare åtgärd, om man gått tillväga på det sättet, än genom att förfara såsom nu skedde. Regementschefen ville naturligtvis känna sig för, huruvida det låg någon grund bakom ryktet, att mannen skulle gått och skrutit med att han gått i tredje roteparet vid Lundedemonstrationen. Regementschefen kom ju till det resultatet, att så inte var förhållandet, vilket framgår av hans yttrande i berättelsen. Sedan han förhört pojken, anser han sig ju kunna beteckna det hela som tomt, betydelselöst prat. Om han däremot hade gått den väg, som man här talat om, och anmält den värnpliktige för polisen, så hade ju detta varit värre, mera uppseendeväckande och sårande för denne.

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Vidare gör man här gällande, att regementschefen inte skulle ha rättighet att höra den värnpliktige om en förseelse, som denne eventuellt skulle ha begått vid en tidpunkt, då han icke var i militärtjänst. Mina damer och herrar! Det strider väl ändå mot allt sunt förnuft, att en regementschef icke skall ha så pass myndighet och rätt över sina underordnade, att han icke skulle kunna göra en förfrågan om hur det förhåller sig med den eller den saken. Jag sade i utskottet och måste säga det här också, att lika solklart, som det är, att jag, såsom far och husfar, har rättighet, om jag får höra, att en av mina pojkar begått något fuffens, att tillkalla honom och fråga, hur det är med den saken och taga honom i upptuktelse härför, om så behövs, och bestraffa honom, lika solklart är det, att en regementschef skall kunna vidtaga en sådan här åtgärd.

Vidare en annan sak, som kanske också mest är en strid om ord. Herr Höglund förklarar, att militieombudsmannen gjort en dålig utredning i saken, och nämner, att det skulle finnas värnpliktiga, som läst förhørsprotokollet, ehuru man från befälshåll förnekar, att något protokoll har förts. Men, herr Höglund, det är icke styrkt, att några värnpliktiga läst detta protokoll. Militieombudsmannen har hållit sig till vad ansvariga personer uttalat i denna sak, och det har han också gjort rätt i.

Vidare har man velat göra gällande, att den här undersökningen skulle ha intresserat regementschefen, därför att det då pågick en rättegång. Man har gjort gällande eller åtminstone insinuerat, att regementschefen velat försöka bringa någon klarhet i saken genom att få fram ett vittne, som kunde avgiva ett fallande vittnesmål gentemot dem, som hade deltagit i den brottsliga demonstrationen. Jag tvekar icke att säga, att den var brottslig, ty hovrätten har ansett, att var och en, som gick med i detta tåg, därigenom gjort sig skyldig till brott. Undersökningen må ha avsett det ena eller det andra, men regementschefen var enligt min mening i sin fulla rätt att tala med denna värnpliktige och söka utröna, hur det förhöll sig i detta fall. Man vet ju icke riktigt, hur det förhöll sig — det föreligger ju gissningar å omse håll — men sannolikt var det väl så, att den här ynglingen hade gått och skrutit med att han hade gått med i något av de främsta leden i Lundetåget, och på grund härav har väl ryktet om hans deltagande uppkommit. Jag kan knappast tänka mig, att någon skulle ha pådiktat honom detta uttalande, om han icke fällt något yttrande, som tytt derpå.

Sedan skall jag be att få säga några ord om den andra saken, nämligen frågan om de s. k. upprykningsövningarna. Ett sammandrag av militieombudsmannens berättelse skulle säkerligen klargöra för kammarens ledamöter, att militieombudsmannen här har gått så förnuftigt tillväga, som man överhuvud taget kan göra i ett dylikt fall. Han har gjort sin plikt på ett förnuftigt sätt. Emellertid skulle även ett sammandrag av militieombudsmannens uttalande i den här saken bli alldeles för långrandigt för kammarens ledamöter, ty det rör sig om bortåt 30 trycksidor, och jag skall därför icke ens göra något försök därtill. Dessa upprykningsövningar har man sedan gammalt använt på det sjömilitära området; och enligt vad sakkunniga och ansvarskännande personer säga, ha dessa övningar varit till nytta såväl för de värnpliktiga som för de unga kadetterna och i varje fall för sjö tjänstgöringen. Metoden har dock icke fått användas såsom straff, och att så skulle ha skett, förneka ju de ansvariga myndigheterna.

Emellertid har militieombudsmannen vidtagit åtgärder med utgångspunkt från att det förekommit, att upprykningsövningar i någon mån utgjort ett slags bestraffning, varigenom det väl för framtiden kommer att bli omöjligt att använda en sådan bestraffningsmetod. Militieombudsmannen säger i sin

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

berättelse: »Jag har ansett riktigare att söka bidraga till att nämnda praxis genom utfärdande av bestämmelser bringas till upphörande än att ställa en enskild officer till ansvar för handlingar, som han måhända haft viss anledning att antaga vara tillåtliga.» Militieombudsmannen har sedan anmält ärendet till Kungl. Maj:t, som i sin tur, med framhållande att övningar ej må anordnas såsom straff eller tillrättavisningar för förseelser i tjänsten, anbefallt vederbörande myndigheter (befälhavare) att noggrant vaka över att andra övningar ej beordras än som betingas av gällande rutin, schema och övningsorder. Ja, man har också i utskottet hängt upp sig på de där orden »gällande rutin», och det har också herr Höglund gjort här i kammaren. Var och en, som har någon sund reflexionsförmåga, kan emellertid utan uttolkning göra sig en föreställning om vad rutin i själva verket innebär. Det kunde jag åtminstone göra, och det kan flertalet göra, men för säkerhets skull gick jag till Nordisk Familjebok för att se efter, hur man där uttolkade detta ord. Där står det bl. a. att »rutin är lika med färdighet, skicklighet, som förvärvats mera genom övning och vana än genom teoretiska studier». Det är också anmärkt där, att detta hör till dagordningen på ett örlogsfartyg. Konstigare än så är det icke.

Nu vill jag emellertid framhålla, att jag älskar icke befälspersoner, som bära sig dumt åt med pojkarna. Det är onödigt, och det skadar den sak, som man vill främja. Jag vill dock på samma gång säga, att jag skulle anse, att även mina pojkar behövde en upprykningsövning, om de skulle sitta och sova och slöa och vara likgiltiga och icke göra sin tjänst. Sådana där övningar äro nyttiga för gossarna själva. Upprykningsövningar äro för övrigt nyttiga för hela vårt försvarsväsende. Vi skola icke linda in dessa gossar i bomull. Vi skola icke klema bort vårt unga släkte. Det skall vänjas vid att göra sin plikt och göra rätt för sig.

Jag anser, att det är ansvarslost att rikta anmärkning mot militieombudsmannen i detta avseende. Jag skulle vilja kalla det för klåfingrighet och okynne och ingenting annat. Det är ingen skada skedd vare sig i detta fall eller i det andra fallet. Det kan icke bevisas, att värnpliktiga vare sig till lands eller sjöss ha lidit något men. Det kan icke påvisas, att någon skada i övrigt skett. Vad man klandrar här är befälets myndighet över sina underordnade, men det är väl ändå något, som i fridens dagar måste få stå kvar orubbat.

Hela den här anmärkningen är sökt och omotiverad, och jag ber, herr talman, att få yrka, att första lagutskottets utlåtande i detta ärende måtte läggas till handlingarna utan någon anmärkning mot militieombudsmannen.

Herr Höglund: Bara ett par ord i anledning av herr Nilssons i Antnäs yttrande.

Herr Nilsson i Antnäs sökte försvara det första fallet beträffande den värnpliktige uppe i Västernorrland därmed, att det var bättre att regementschefen förhörde honom, än att han blivit anmäld för polismyndigheterna. Ja, men ingen människa har väl ifrågasatt, att man på grundvalen av dessa lösa angiverier skulle springa till polismyndigheterna och anmäla en person, som deltagit i en arbetardemonstration, även om det var av sådan art som vid Lunde. Detta är ingenting annat än herr Nilssons i Antnäs egna konstruktioner. Från reservanternas sida har det icke hävdats någonting sådant.

Vidare drog han fram sin egen ställning såsom hufvudsak såsom en jämförelse och sade, att han sådan sådan naturligtvis har rätt att inkalla sina pojkar, om de haft något fuffens för sig. Ja, den rätten vill jag icke förmena honom, men jag tror ändå icke, att man kan använda ett sådant betraktelsesätt i detta

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

fall och säga, att en militärbefälhavare bör ha samma rätt gentemot en värnpliktig, som herr Nilsson i Antnäs anser sig ha gentemot sina pojkar.

Vad som står fast är, att varken herr Nilsson i Antnäs eller någon annan har anfört något som helst stöd i lag eller författning för denna militära chefs handlingssätt i det berörda fallet. Var står det, att en militärbefälhavare har befogenhet att anställa sådant förhör med en värnpliktig på det sätt, som här skett? När saken sedan påtalas, söker man till på köpet smita och förklara, att det icke var fråga om något förhör utan endast om en privat inkallelse. Om så vore fallet, så hade väl befälhavaren ingen rätt därtill, och då kunde den värnpliktige ha vägrat att svara. Men vad skulle herr Nilsson i Antnäs då ha sagt? Var förhöret lagligt och kan det försvaras som sådant, då skall man också kunna hänvisa till var i lagen rätten därtill finnes fastslagen. Var förhöret däremot olagligt, ja, då bör denna olaglighet beivras.

Vad sedan upprykningsövningarna beträffar, bevisar herr Nilsson i Antnäs dels för mycket och dels för litet. Han bevisar för mycket, när han överhuvud taget och generellt försvarar upprykningsövningarna inklusive de fall, som här äro berörda. En av dem, som gjorts ansvarig för vissa sådana förseelser, nämligen löjtnant M. som här har omnämnts, har själv erkänt, att han gått till väga på ett felaktigt och otillständigt sätt, och han har bett en av kadetterna om ursäkt för den saken och t. o. m. fått en mindre skrapa för sin förseelse av vederbörande militärbefälhavare. Herr Nilsson i Antnäs går sålunda något för långt i sitt försvar för denne militär, då han söker förklara att alltsammans detta är både sunt och riktigt.

Herr Nilsson i Antnäs bevisar också för mycket, när han påstår, att ingen skada har skett dessa pojkar, som utsatts för pennalism och dessa upprykningsövningar. För det första är det konstaterat, att en av kadetterna, som föll ner från masttoppen eller skorstenen, till vilken han tvangs att klättra upp, skadades ganska svårt; och för det andra är det sannolikt, att även åtskilliga av de andra i varje fall lidit så mycken skada, att de på grund därav avgingo ur tjänsten. Jag tror, att fem eller sex av de elva kadetter, som här omtalas, slutade sin anställning så fort som möjligt på grund av missnöje med förhållandena. Och om icke pojkarna lidit någon skada, så har åtminstone försvaret, som herr Nilsson i Antnäs ömmar för, lidit skada, därigenom att sådana där missförhållanden skapa ovilja bland kadetterna. Det borde väl herr Nilsson i Antnäs kunna erkänna.

Herr Nilsson i Antnäs bevisade å andra sidan alldeles för litet, när han säger, att militieombudsmannen hade vidtagit åtgärder, som skulle göra det omöjligt för framtiden att använda upprykningsövningar som bestraffningsmedel. Militieombudsmannens åtgärder ha för det första icke lett till någonting. Det har jag tidigare klart upplyst om. För det andra har det icke varit fråga om att bara förbjuda upprykningsövningar såsom bestraffning, ty officerarna säga ju, att de icke använda dem såsom straff utan såsom uppfostringsmetod. Detta underströk jag särskilt starkt i mitt första anförande, och mot dessa upprykningsövningar såsom uppfostringsmetod har det icke vidtagits någon åtgärd, herr Nilsson i Antnäs; och det finner han ju vara fullkomligt riktigt, ty han säger att upprykningsövningar äro en mycket god och bra metod, när det gäller att uppfostra värnpliktiga och kadetter. Den uppfattningen står emellertid i strid med militieombudsmannens uppfattning, ty han förklarar att dessa övningar äro olagliga och därför böra förbjudas.

Herr Linnér: Herr Nilsson i Antnäs har fört det sunda förnuftets talan, och det sunda förnuftet är ju här representerat av första lagutskottets majoritet. Jag skall söka med några få ord visa, att man vid granskningen av militie-

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

ombudsmannens berättelse måste finna, att även de juridiska synpunkterna leda till samma resultat.

Jag skall först beröra fallet på sidan 51 angående chefen och överstelöjtnanten vid Västernorrlands regemente. Jag börjar, för att icke säga mera, än som är alldeles nödvändigt, med själva klämman i reservanternas uttalande. Där står det, att »någon giltig grund för anställande av ifrågavarande förhör icke, såvitt handlingarna i ärendet utvisa, eljest förelegat». Det är detta, som är själva kärnpunkten. Herr Höglund har sagt, att utredningen brister på denna punkt. Jag tror icke, att det är riktigt. Det visar sig tvärtom, om man granskar vilka skäl, som förelegat, att utredningen är tillräcklig. Det förhåller sig nämligen så, vilket herr Höglund i sin efterlysning av lagparagrafer tycks ha förbiset, att det i den militära bestraffningsföreläggningen står, att i de fall, som icke äro föremål för disciplinärt bestraffningsförfarande — det var icke fråga om det här — skall vederbörande befälhavare, innan målet överlämnas till krigsdomstols prövning, föranstalta därom, att nödig utredning sker rörande brottet och de närmare omständigheterna därvid. Jag tror, att man kan våga det påståendet, att man av denna lagbestämmelse kan draga den slutsatsen, att det är, om icke befälhavarens plikt, så åtminstone hans befogenhet att verkställa ett förhör i och för en utredning av ett brott, även om detta brott är föremål för krigsrättens behandling. Han kan naturligtvis göra så, att han utan vidare anmäler saken till krigsfiskalen, men jag tror, att det många gånger förhåller sig så, att en befälhavare gör en sådan här enkel utredning själv. Finner han då att utredningsresultatet blir negativt, blir det aldrig någon anmälan till krigsfiskalen, vilket är desto bättre.

Därmed tror jag, att man kan säga, att hela reservationens argumentation faller tillsammans. Man behöver i själva verket icke komma in på alternativ II, nämligen att utredningen har avsett frågan, huruvida den värnpliktige har gjort sig skyldig till något brott, som för honom själv skulle kunna föranleda någon påföljd. Jag skall emellertid säga några ord därom också.

Vid den tidpunkt, då denna tjänsteförrättning verkställdes av bataljonschefen på regementschefens order, hade utslag meddelats i målet angående ångaren Milos, av häradsrätten i juli och av Svea hovrätt den 7 oktober. Vid samma tidpunkt pågick utredningarna vid krigsrätten angående målet om kapten Mesterton. Situationen vid det sistnämnda fallet är av Svea hovrätt beskriven såsom en upploppssituation. Hovrätten använder just detta uttryck i sin beskrivning. Således kan det knappast ha varit utanför regementschefens och bataljonschefens befogenhet att även i den delen inkalla en värnpliktig och till honom ställa frågor. Man kan även med en formalistisk uppfattning intaga den ståndpunkten, att regementschefen endast skulle ha att anmäla det uppkomna ryktet till åklagaren, landsfiskalen eller landsfogden och därmed låta bero. Det kunde han ha gjort. Men han kunde också förfara på detta sätt, och därmed har han icke överskridit sin befogenhet.

Den fråga, som nu föreligger och som förelegat för första lagutskottet, är endast den: har militieombudsmannen haft tillräcklig anledning antaga, att regements- eller bataljonschefen i händelse av åtal skulle bli straffad för något tjänstefel? Han har, efter mitt förmenande med rätt, intagit den ståndpunkten, att man med till visshet gränsande sannolikhet kunde säga, att ett sådant åtal icke skulle leda till någon straffpåföljd. Då är det militieombudsmannens klara befogenhet att underlåta att åtala. Det har han gjort, och jag tror således, att han däri förfarit riktigt.

Vad det senare fallet, som endast samlat några få reservanter omkring anmärkningen, beträffar, vill jag endast säga det, att efter min uppfattning är detta fall mycket mera tveksamt. Jag instämmer till fullo i vad militieom-

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

budsmannen säger: »Jag har dock hyst tvekan om möjligheten att underlåta ansvarstalan» mot den ifrågavarande löjtnanten. Vad som varit skäl för honom att underlåta detta, har varit den omständigheten, att han icke velat skapa en syndabock för ett system, som tydligen har haft ganska gamla anor. Därtill kommer en omständighet, som icke omnämnes i den tryckta berättelsen, den nämligen, att innan militieombudsmannen meddelat sin resolution, ifrågavarande officer blivit förflyttad genom en kommendering, som för honom säkerligen innebar en mycket kännbar påföljd. Vid detta förhållande tror jag, att militieombudsmannen har haft skäl även för sin underlåtenhet att anställa åtal mot löjtnanten.

På dessa skäl, herr talman, hemställer jag, att utskottets utlåtande måtte läggas till handlingarna.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Bara ett par korta repliker!

Jag sade i mitt första anförande, att herr Höglund underlät försiktigtvis att i sitt yttrande här tala om vad jag anförde, nämligen att det skulle ha varit riktigt, att man anmält det i den första reservationen påtalade förhållandet för polisen, i stället för att regementschefen tog sig för att tala med den värnpliktige, förhöra honom eller vad man nu vill kalla det. Men i utskottet gjorde ni, mina herrar, fullt allvar av den meningen, ehuru det inte kom fram här i debatten från herr Höglunds sida, och det var av den anledningen jag kom att omnämna denna sak här.

Vidare säger herr Höglund, att det är till fullo konstaterat, att här har folk farit illa. En värnpliktig har fallit från en skorsten eller vad det nu var och skadat sig. Av övriga handlingar, som vi ha kunnat studera, finner man, att han skulle ha skadat sig så svårt, att man varit tvungen vidtaga andningsövningar, men det framgår vidare, att skadan varit å benet. Vederbörande stötte i fallet benet mot något räck. Jag undrar, om man behöver vidta andningsövningar för en sådan skada. Det kan ju hända, att det gjorde så ont, att han kippade efter andan, men jag tror inte, att det behövdes några övningar för att få igen den. Denna sak är förstörad, mina herrar! En sådan skada kan man lika väl råka ut för i det praktiska civila livet många gånger.

Det är vidare inte styrkt, att skadan varit så stor. Om skadan varit av den art, som reservanterna vilja göra troligt, så torde vi nog ha fått höra av den saken ytterligare, men det blev alldeles tyst om denna sak, vilket är ett bevis för att det hela mest bestod av prat.

Vidare säger herr Höglund, att här är ingenting gjort. Här har militieombudsmannen ingenting gjort för att förebygga missbruk. Det framgår av berättelsen — vilket jag inte heller hade för avsikt att dölja — att den ifrågavarande löjtnant M. kanske hade varit för sträng mot gossarna, »kört» med dem litet för mycket, och det såg åtminstone så ut — kanske var det även avsikten, det betvivlar jag inte — som om detta skulle vara ett slags straff för slöhet, försumlighet eller vad det kunde vara. Nu har militieombudsmannen förebyggt ett upprepande. Sker något dylikt en gång till, så lära inte militieombudsmannen och vederbörande uraktlåta att beivra ett sådant fall, det är min fulla övertygelse.

Herr Höglund: Herr talman! Jag vill bara säga det, att nog överskattar herr Linnér sin auktoritet som jurist, när han påstår, att den utredning, som här föreligger i fallet från Västernorrlands regemente, icke är bristfällig. Ty faktiskt finnes det ju icke annat än två parter påståenden, som stå mot varandra. Intetdera av dessa påståenden har verifierats eller styrkts till sin

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)
sanningsenlighet. Det framgår icke på något sätt vilken av dem, som har rätt, och var sanningen ligger.

Herr Linnér åberopade nu någon författningsbestämmelse, enligt vilken en befälhavare skall i vissa fall verkställa förhör för utredning av brott, och han fann det tillämpligt på detta ärende. Ja, där talas om förhör. Men regementschefen bestrider just, att något förhör har ägt rum. Om något förhör har ägt rum, har det skett under olagliga former, det är ju tydligt ådagalagt. Dessutom är att märka, att den värnpliktige icke varit inkallad till tjänstgöring, när det förmenta brottet skulle ha ägt rum, alltså deltagandet i demonstrationen i Lunde. Vidare är det ju ganska svårt att åberopa Svea hovrätts uttalande beträffande Lundesituationen, att det skulle förelegat upplopp, för att därmed motivera ett ingripande vid en tidpunkt, när något sådant domslut ännu icke hade fallit.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! I vissa uttalanden här rörande vad som passerat på Fylgia har jag tyckt mig kunna läsa ut ett försök att släta över vad som i detta fall förekommit. Jag har begärt ordet närmast för att säga, att ett sådant försök till överslätning icke är lämpligt, ty man kan ju av handlingarna utläsa, att vederbörande löjtnant synbarligen varit mindre väl skickad, såvitt man kan förstå, att handhava sin uppgift. När han, efter vad man kan finna, utan att särskilda åtgärder vidtagits, själv har kommit underfund med att han har överilat sig och framburit sin ursäkt, särskilt i det ena fallet, till vederbörande, så lär däri ligga ett vittnesbörd om att han icke haft den nödiga behärskningen, då han kommenderat till en sådan mängd toppresor såsom uppräckning ifrån en slö inställning eller slöa egenskaper. Det förefaller en lekman, som om det borde förefinnas vissa risker i att låta en kadett, som lägger i dagen en slöhet, vilken kan motivera sådana hårdhänta metoder för uppräckning och uppfostran, få fortsätta på den banan. Det ligger närmast till hands att i stället så småningom avkoppla honom. Löjtnant Melcher själv har ju vittnat om att han också på sin tid som kadett fick deltaga i sådana uppräckningsövningar och blev straffad på det sättet. Hans uppträdande som befälhavare i detta speciella fall synes tyda på att uppräckningsövningarna ha frestat på ett alldeles olämpligt sätt för befälhavaren och att hans egenskaper ifrån kadettiden inte ha så synnerligen allvarligt förändrats.

Man bör, såvitt jag förstår, anlägga andra synpunkter på sjömansutbildningen vid flottan nu än förr. Segelfartygen äro dock numera inte någon beståndsdel av vår krigsflotta, utan dessa resor måste väl närmast betraktas såsom en utbildning för att vederbörande skall lära sig att tåla sjön, icke för att han skall springa i masterna och öva sig i något slags balansgång på dem, vilket man möjligen kunde anse motiverat på den tiden, då man uteslutande rörde sig med segelfartyg.

Jag har velat säga detta, herr talman, just därför att det ju kan bli aktuellt att avskaffa dessa segelfartygsresor och inbespara kostnaderna för dem. Jag har då velat framhålla, att det finns ingen anledning att släta över ett så markant missgrepp i fråga om befälsövning, som här faktiskt föreligger.

Rörande fallet från Västernorrland vill jag inte säga någonting annat än att fallet synes tvivelaktigt, och att i det stycket ge militieombudsmannen någon speciell admonition eller tillrättavisning äro kanske handlingarna för svaga till att motivera.

Jag har icke något yrkande.

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Överläggningen var härmed slut. Herr talmannen gav först propositioner i fråga om det under överläggningen framställda yrkandet, att kammarerna måtte godkänna de synpunkter, som innefattades i den av herr Åkerman m. fl. avgivna reservationen, nämligen dels på bifall till nämnda yrkande, dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Höglund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna avslår herr Höglunds yrkande att kammarerna måtte godkänna de synpunkter, som innefattas i den av herr Åkerman m. fl. avgivna, vid första lagutskottets förevarande utlåtande nr 2 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit berörda yrkande.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 76 ja och 74 nej, varjämte 10 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså avslagit ifrågavarande yrkande.

Vidare framställde herr talmannen propositioner rörande det under överläggningen jämväl framställda yrkandet, att kammarerna måtte godkänna de synpunkter, som innefattades i den av herr Sjögren m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, nämligen dels på bifall till detta yrkande, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Höglund, i anledning varav nu efter given varsel upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammarerna avslår herr Höglunds yrkande att kammarerna måtte godkänna de synpunkter, som innefattas i den av herr Sjögren m. fl. avgivna, vid första lagutskottets förevarande utlåtande nr 2 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit berörda yrkande.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Höglund, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 72 ja och 74 nej, varjämte 8 av kammarernas ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit berörda yrkande.

Ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning. (Forts.)

Härefter beslöt på därom av herr talmannen given proposition kammaren att lägga förevarande utlåtande till handlingarna.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 7.

*Om ändrade
bestämmelser
rörande
fördelning av
böter m. m.*

Härpå förelåg till avgörande första lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

Genom en den 3 januari 1933 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 5, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservation av herrar *Borell*, *Bissmark*, *Ehrnberg* och *Nilsson* i Antnäs samt fröken *Wellin*, vilka förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa att lagförslaget måtte antagas med viss ändring i övergångsbestämmelserna.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Fröken **Wellin**: Herr förste vice talman! Då jag står under denna reservation, skall jag be att få säga några ord och åtminstone yrka bifall till densamma. Jag vill då först säga, att man måste vara regeringen tacksam för att den tillvaratagit statens intressen på sätt som skett i det föreliggande förslaget, men den har dock gått litet hårt åt sådana enskilda individer, som, där det föreligger ett utslag från laga domstol, icke skulle erhålla den förmån i form av sportler, som blivit dem tilldömd enligt de nu gällande bestämmelserna före lagens ikraftträdande. Jag har därför icke kunnat underlåta att biträda reservanternas framställning och ber att i korthet få yrka bifall till densamma.

Herr **Lindqvist**: Herr förste vice talman! Då detta ärende redan är avgjort av första kammaren, som tagit utskottets förslag utan någon votering, och vad den föregående ärade talarinnan sade icke ger anledning att taga upp någon debatt, nöjer jag mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Vidare föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 45 § i sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321); och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 9.

A föredragningslistan var härpå upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckta motioner om upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol.

Utskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 81 av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att lagen om kollektivavtal och lagen om arbetsdomstol omedelbart upphävas, samt nr 250 av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå, vilka yrkat, att riksdagen måtte besluta avskaffa nämnda två lagar.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan berörda hemställan föredragits, anförde:

Herr *Karlsson* i Grängesberg: Herr förste vice talman! »Ett enhälligt lagutskott slår vakt om arbetsdomstolen», så var rubriken formulerad i borgarpressen, när utskottets beslut i denna fråga meddelades. Det är naturligtvis socialdemokraternas ställningstagande till den föreliggande frågan, som gör de kapitalistiska intressenas förespråkare så tillfredsställda och belåtna. Man måste ju medge, att det också förefinnes anledning till en viss fröjd i borgarläget. Socialdemokraternas helomvändning i denna fråga är tydligen nu helt och fullt frambordad. Detta är också det mest framträdande momentet i denna historia.

Det utlåtande, som i dag föreligger från andra lagutskottet, är enhälligt både i fråga om yrkande och motivering. Inga som helst skiljaktiga meningar föreligga längre mellan socialdemokraterna och de borgerliga partiernas representanter. Man yrkar enhälligt, »att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda», och i motiveringen säger utskottet också i rörande enighet, att »i motionerna icke hava anförts skäl, som kunna föranleda utskottet att tillstyrka, att ifrågavarande lagstiftning upphäves». Jag vet icke, om utskottets ledamöter hunnit med att riktigt läsa igenom vår motion, innan utskottets utlåtande och beslut voro färdiga. Utskottets utlåtande var nämligen klart ungefär samtidigt som motionen kom ut i tryck. Om de socialdemokratiska ledamöterna gjort sig besvär med att läsa igenom motionen, borde de ändå ha observerat, att i densamma finns ett avsnitt, vari ett uttalande av landsorganisationens representantskap är citerat. Jag skall friska upp minnet en smula hos herrar socialdemokrater genom att på nytt ur motionen föredraga detta uttalande. Det var nämligen så, att då dessa lagförslag förelägo till behandling i riksdagen gjorde landsorganisationens representantskap den 25 april 1928 ett bestämt uttalande mot denna tvångslagstiftning och manade arbetarna till kamp mot densamma. I detta uttalande heter det bland annat: »Då de på riksdagens bord vilande förslagen till lag om kollektivavtal och till lag om arbetsdomstol icke äro önskvärda eller av behovet påkallade och då deras karaktär av undantagslagar måste göra dem förhatliga, finner landsorganisationens representantskap, att lagförslagen böra på det bestämdaste bekämpas.» De erfarenheter, som den organiserade arbetarklassen fått av dessa lagar, ha också till fullo bekräftat deras klasskaraktär. Dessa lagar äro och förbli en förhatlig tvångströja, som klavbinder den organiserade arbetarklassen, medan för arbetsköparna däremot fältet lämnas fritt för kort sagt vilka kampåtgärder som helst mot arbetarna. Landsorganisationens paroll till kamp mot hela denna lagstiftning var riktig, och den är minst lika aktuell i dag, som den var år 1928.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)

Jag vill också i detta sammanhang erinra om att under den debatt, som det året fördes här i kammaren, framhölls från socialdemokratiskt håll, att dessa lagar tillhöra den sortens lagar, som gör det befogat att säga ut att »om I stiften denna lag, så svära vi att aldrig lyda den». Sådana voro tonerna från socialdemokratiskt håll den gången. Mot bakgrunden av allt detta är det som vi nu böra se denna frågas behandling. Det är icke så underligt, om de borgerliga känna sig storbelättna över socialdemokraternas uppträdande och ställningstagande här i dag.

Jag har klart för mig, att motionerna här komma att med »förkrossande» majoritet klubbas ned av den borgerliga och socialdemokratiska enhetsfronten, men herrarna kunna vara övertygade om, att ute bland arbetarmassorna lever oviljan och hatet kvar mot dessa klasslagar. Bland de fackligt organiserade arbetarna, där man känner dessa lagars verkningar, kommer man också att betrakta de socialdemokratiska representanternas samgående med de borgerliga i denna fråga såsom ett bevis på socialdemokratiens blöta undfallenhet och alltmer borgerliga inställning.

Man söker göra gällande, att denna lagstiftning icke är ensidigt inriktad mot arbetarna. Arbetsköparna träffas i lika hög grad av denna lagstiftning, påstår man på borgerligt håll. Var och en, som något känner förhållandena, vet emellertid, att detta är en lögnaktig bluff och ingenting annat. Det är arbetarna, som bli hänsynslöst trakasserade med stöd av dessa tvångslagar.

När denna fråga förre gången var föremål för behandling här i riksdagen, anförde jag ett par belysande exempel för att visa, huru ensidigt denna lagstiftning verkar till arbetarnas nackdel. Jag påvisade med konkreta exempel, huru arbetsköparna kunnat vidtaga kampåtgärder och genomdriva löneredsättningar mitt under avtalstiden, utan att på minsta sätt drabbas av dessa lagar. De exempel, som jag då anförde, voro hämtade från den industri, i vilken jag arbetar, nämligen gruvindustrien. Arbetsköparnas metoder äro mycket enkla. Jag anförde exempel på, att arbetsköparna lade ned arbetet vid vissa gruvfält en tid och när arbetet legat nere en tid och svälten började göra sig gällande i arbetarhemmen, då passade arbetsköparna tillfället och förklarade, att om arbetarna voro villiga att godtaga 10 % lönereducering, skulle arbetet omedelbart sättas i gång. Detta skedde mitt under gällande avtalstid. Jag vill påpeka, att de i avtalet fastställda lönerna för arbetarna voro synnerligen låga och arbetsförtjänsterna ytterst dåliga. Genom arbetsköparens utsvältningsmetod tvingades emellertid arbetarna att gå med på en lönereducering. När arbetsköparna nått detta sitt syfte, sattes arbetet i gång igen. Arbetsköparna stod sålunda såsom segerherrar i kampen mot arbetarna mitt under avtalstiden, utan att på minsta sätt drabbas av dessa lagar. Någon möjlighet för arbetarna att genom stämning till arbetsdomstolen få rättelse fanns icke. Så länge arbetarna gingo arbetslösa, var det givetvis omöjligt att stämma arbetsköparna, även om arbetarnas avstängning från arbetet kunde betraktas såsom en maskerad lockout. Och när sedan arbetet tagits upp, var det också omöjligt att vidtaga någon åtgärd, därför att arbetarna innan arbetet sattes i gång tvingats att skriftligen godkänna denna lönereducering. Sedan detta var gjort, var det givetvis också omöjligt för arbetarna att taga ut någon stämning på arbetsköparna till arbetsdomstolen.

Detta är talande exempel på huru arbetsköparna ha möjlighet att föra strid mot arbetarna även under avtalstiden, utan att på minsta sätt drabbas av lagens straffbestämmelser. Däremot drabbar lagen med hela sin kraft arbetarna så snart de vidtaga några kraftåtgärder till försvar för sina intressen. Antag bara att det varit arbetarna, som lagt ned driften vid dessa gruvfält och krävt 10 % löneförhöjning av de gällande avtalslönerna. Då hade arbetarna

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)

ögonblickligen stämplats såsom brottslingar samt arbetsdomstolen satts i funktion och dömt arbetarna och deras organisation till stränga straff. En lagstiftning, som verkar på detta uppenbart partiska sätt, kan icke betecknas såsom annat än en utpräglad klasslagstiftning. Det är en klasslagstiftning, som klart syftar till att skada de fackliga organisationerna och hindra deras verksamhet, samtidigt som den lämnar fältet fritt för arbetsköparna att operera på det hänsynslösa sätt, som jag nyss påvisat. Det är emellertid betecknande, att socialdemokraterna ändock i likhet med de borgerliga säga, att det finns inga skäl, som kunna föranleda dem att tillstyrka, att en sådan lagstiftning upphäves.

Så länge den s. k. § 23 finns kvar i kollektivavtalen, kan man aldrig tala om likaberättigade parter. Den saken bör också här understrykas. Denna paragraf tillförsäkrar nämligen arbetsköparna en enväldsmakt i den allra största utsträckning, och med stöd av denna enväldsparagraf vidtaga också arbetsköparna under avtalstiden många gånger sådana utmanande och orättfärdiga åtgärder, att arbetarna därigenom tvingas att vidtaga motåtgärder för att söka ernå rättelse. Arbetarnas försvarsåtgärder förklaras då alltid vara brottsliga, och arbetsdomstolen är genast färdig att avkunna skarpa straffdomar. Arbetsköparna gå däremot alltid fria, när de vidtaga stridsåtgärder av den art, jag här nyss påvisat.

Vi ha också många exempel på dylika domar, där arbetarna ådömts stränga straff och ålagts betala skadestånd på grund av konflikter, som de tvingats ut i endast på grund av arbetsköparnas oresonlighet. I vår motion ha vi anført ett sådant exempel från Iggesund. Där blevo fackföreningen på platsen och Pappersindustriarbetareförbundet dömda att i »skadestånd» betala sammanlagt 8,800 kronor till vederbörande bolag. Om man tager del av handlingarna i detta mål, finner man klart och tydligt, att det var bolaget, som i detta fall provocerade fram konflikten. Bolaget sökte helt enkelt, utan att ingå på några förhandlingar med arbetarna, att självt diktera en omedelbar omläggning av arbetstiden, och när arbetarna ansågo detta vara en avtalsstridig handling och därför vägrade att utan vidare underkasta sig bolagets avtalsstridiga åtgärd, blevo de avstängda från arbetet. Trots att det sålunda var bolaget, som provocerat fram denna konflikt, blev som sagt resultatet av det hela, att arbetarna förklarades vara brottsliga, och deras organisation ådömdes av arbetsdomstolen att betala 8,000 kronor i »skadestånd» och 800 kronor i rättegångskostnader. Fackföreningen i Iggesund saknade emellertid medel att erlagga det utdömda skadeståndsbeloppet men myndigheterna ha gått så långt i hänsynslöshet, att landsfiskalen till och med lagt beslag på ett belopp av 800 kronor, som uttaxerats av avdelningens medlemmar för betalning av premier för en kollektiv olycksfallsförsäkring. Det är, som man ser, ett synnerligen gott samspel mellan tvångslagstiftning, arbetsköpare och myndigheter. Vi ha i vår motion anført detta exempel, men åt den saken ha herrar ledamöter av andra lagutskottet, förmodar jag, icke ägnat någon uppmärksamhet.

Jag vill till sist säga, att det är ju helt naturligt, att arbetsköparna vilja ha kvar denna tvångslagstiftning mot arbetarna. Vi veta också, att de kapitalistiska intressenas representanter förbereda ytterligare undantagslagar mot fackföreningsrörelsen och mot arbetarnas övriga organisationer. Den organiserade arbetarklassen har all anledning att rikta sin samlade styrka mot dylika klasslagstiftningar. Vi kommunister komma också att fullfölja denna kamp både inom och utom riksdagen.

Jag yrkar, herr förste vice talman, bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)

Herr **Brädefors**: Herr talman! När vi i vår motion ha yrkat, att riksdagen måtte besluta avskaffa lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol, stöda vi oss på en uppfattning, som delas av hela arbetarklassen. Vid lagarnas tillkomst demonstrerade hundratusentals arbetare emot dessa klasslagar. Andra lagutskottet har emellertid icke tagit hänsyn till denna mäktiga opinionsytt-
ring utan förklarar i sitt utlåtande, att »utskottet finner, att i motionerna icke hava anförts skäl, som kunna föranleda utskottet att tillstyrka, att ifråga-
varande lagstiftning upphäves». Det förvånar mig icke, att de borgerliga ledamöterna av utskottet icke funnit skäl att upphäva denna typiska klasslag-
stiftning. Lagarna ha ju tillkommit på borgarklassens initiativ till skydd för
dess ekonomiska intressen och mot arbetarklassen. Emellertid är det i dag
skäl i att efterlysa vart socialdemokratiens storordiga tal om kamp emot dessa
lagar tagit vägen. År 1928 sökte socialdemokratiens ledare göra gällande,
att man var skarp motståndare till denna klasslagstiftning, vilken, som det
påstods, och det är ju fullt riktigt, binder fackorganisationernas rörelsefrihet
i kampen mellan kapital och arbete. Man kan ju erinra också om, hurusom
herr Molander i denna kammare yttrade, att om ni stifta denna lag, så svära
vi, att arbetarna icke skola komma att respektera densamma. Landsorganisa-
tionens dåvarande ordförande gjorde gällande, att efter lagens tillkomst kunna
arbetarna icke underskriva några avtal. Slutligen kunna vi också påminna
om att så sent som i juni månad i fjol yttrade ordföranden i svenska järnvägs-
mannaförbundet, som desslikes är ledamot av arbetsdomstolen samt medlem
av första kammaren, följande: »Vi ha varit motståndare till denna lag och
vi ha bekämpat dess tillkomst. Det gäller att få lagen upphävd.»

Då nu andra lagutskottets yrkande, att förevarande motioner icke måtte till
någon riksdagens åtgärd föranleda, är enhälligt, betyder detta, att utskottets
socialdemokratiska ledamöter icke taga någon hänsyn till arbetaropinionen i
denna fråga. De finna alltså för sin del, att denna lag skall bestå, en lag
som de själva tidigare betecknat såsom en klasslag. Därmed anser jag, att
dessa socialdemokrater öppet visat, att deras tidigare tal om kamp emot denna
lagstiftning endast varit hyckleri och bluff i syfte att vilseleda arbetarmas-
sorna. Jag slår fast, att socialdemokraternas skenbara motstånd mot denna
lagstiftning vid dess tillkomst endast var en manöver för att desto säkrare
få lagarna genomförda och arbetarna att böja sig under dessa klasslagar. Det
bevisas även av det faktum, att socialdemokratien villigt gick med på att utse
ledamöter i arbetsdomstolen från arbetarpartens sida.

När utskottet i sin motivering säger, att i motionerna icke anförts skäl, som
kunna föranleda utskottet att tillstyrka dessa motioner, så borde det väl ändå
ha varit rimligt, att åtminstone de socialdemokratiska ledamöterna, vilka säga
sig vara arbetarnas representanter, hade framfört arbetarnas mening om lagar-
na och kravet på deras upphävande samt framlagt ett yrkande motiverat av
denna mening bland arbetarna. Så har emellertid icke varit fallet.

Under den tid, som dessa lagar varit i kraft, ha massor av domar fällt mot
fackorganisationerna, vilka dömts till underkastelse och upphävande av sin
kamp mot arbetsköparna. Arbetarna ha tvingats att avstå från användande
av sina vapen i kampen mellan kapital och arbete. Man har dessutom utdömt
böter och skadestånd, vilka senare förutom fackföreningarna även träffat
enskilda arbetare.

Därmed konstaterar jag, att socialdemokraterna i denna klassfråga stå på
borgarklassens sida och icke försvara eller kämpa för arbetarnas mest elemen-
tära krav. Därmed är också klart, att denna riksdag icke kommer att upphäva
dessa lagar. Det är jag ganska säker på. Från denna tribun manar jag emel-
lertid arbetarna att genomföra sin kamp utanför parlamentet så mäktigt, att
dessa lagar falla.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)

Herr talman! Med hänvisning till vad jag har anfört måste jag på en enhällig arbetaropinions vägnar be att få yrka bifall till den av mig och herr Hagberg i Luleå framförda motionen.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag skall icke länge upptaga kammarens tid. Vad som har anförts från kommunistiskt håll kommer mig endast att göra den reflexionen, att det är ganska egendomligt vad herrar kommunister, vare sig de tillhöra Kilbomskommunisterna eller Sillénkommunisterna, egentligen äro efterblivna. Jag förstår, att de komma att ganska hårt reagera emot detta mitt uttalande, men herrarna kunna ju själva tänka efter litet. Herrarna stå i denna sak, och man skulle nog kunna finna andra liknande, på precis samma ståndpunkt, som herrarna och för övrigt också socialdemokraterna stodo år 1928, när lagarna antogos. Här säger herr Brädefors, att vi stödjade oss på en enhällig arbetaropinion, och herr Karlsson i Grängesberg gjorde gällande alldeles detsamma: det är förräderi mot arbetarklassen, när man icke längre vidhåller sin avvisande ståndpunkt mot denna klasslagstiftning. Men är då arbetaropinionen i denna stund enhälligt emot denna lagstiftning? Innebär denna lagstiftning, att arbetarna ha avhänt sig ett vapen emot arbetsgivarna? Ja, redan den omständigheten, att arbetarna i flerdubbelt flera fall ha väddat till arbetsdomstolen än arbetsgivarna, bör väl ha åtskilligt att säga om den omsvängning i opinionen mot dessa lagar — och den länder arbetarna till heder — som har inträtt sedan 1928. Jag erinrar mig själv, att när jag då uppträdde i debatten och påpekade, att dessa lagar icke riktade sig enbart emot ena parten, emot arbetarna, utan mot bägge parterna, att lagstiftningen avsåg att reglera och rättsbinda förhållandet mellan dessa bägge parter, så möttes detta påstående av skratt i kammaren, men jag vet, att nu mötes intet dylikt påstående med skratt, ty därigenom skulle man göra sig själv löjlig. Den erfarenhet, som har vunnits under dessa år, har visat, att det var icke någon lagstiftning till ena eller andra partens nackdel, utan det var en lagstiftning avsedd att reglera förhållandena på ett område, där alltför länge någon laglig reglering icke funnits.

När man nu från kommunistiskt håll gör gällande, att socialdemokraterna skulle ha förrätt arbetarnas sak, så har jag ingen anledning att ingå på något svaromål i den punkten. Det lära väl socialdemokraterna här i kammaren själva sköta om. Då man emellertid gör gällande, att detta skulle vara en klasslagstiftning, vilken enbart riktar sig emot arbetarna, då kan jag ha anledning att göra en bestämd gensaga emot detta, och den gensagan styrker jag med den erfarenhet, som har vunnits och som blivit dokumenterad under de snart fem år, som dessa lagar ha varit i kraft, genom arbetsdomstolens utslag. Jag skall icke upptaga tiden med att närmare redogöra för de arbetsdomstolsutslag, som blivit omnämnda i motionerna, men en närmare granskning av dem visar, att det sätt, på vilket man redogjort för desamma, är minst sagt snedvridet.

Det torde vara överflödigt att i denna fråga ingå på någon längre debatt, och jag skall därför, herr talman, inskränka mig till det sagda och be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman, mina herrar! När nu omhandlade lagar om kollektivavtal och arbetsdomstol antogos i riksdagen, hade jag tillfälle att från denna plats i kammaren säga min mening om dessa lagar. Jag får fortfarande deklarerat, att jag intager precis samma ståndpunkt till denna lagstiftning, som jag vid det tillfället hävdade i kammaren, och vartill det

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.) också vid 1931 års behandling av denna fråga gavs uttryck i en reservation till dåvarande andra lagutskottets utlåtande nr 6. I denna reservation sade vi, att en på ömsesidigt förtroende och frivilligt samarbete grundad rättsordning vore att föredraga framför ett i lag stadgat tvångsförfarande, att vi helst ha velat medverka till en återgång till den ordning i lagstiftningshänseende, som hade kommit till uttryck i den år 1920 stiftade, men i samband med arbetsdomstolens ikraftträdande upphävda lagen om central skiljenämnd för vissa arbetstvister.

Vad är det nu, som motionärerna yrka på? Jo, de yrka på ett upphävande av lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol utan ringaste hänsyn till att vi tidigare haft ett instrument, som hette centrala skiljenämnden, och som, så långt jag känner till, från arbetarhåll ansågs fylla en uppgift. Det oaktat kan man här från kommunistiskt håll stå och tala om att det endast är de, som vilja tillvarata arbetarklassens intressen, och de tillåta sig till och med att tala å hela arbetarklassens vägnar. Jag skulle bestämt vilja göra den uppfattningen gällande, att om riksdagen bifaller herrarnas motioner och upphäver dessa lagar om kollektivavtal och om arbetsdomstol, utan att återupprätta den centrala skiljenämnden, så skulle arbetarnas ställning bli sämre än vad den för närvarande är.

I herrar Brädefors' och Hagbergs i Luleå motion finns ett uttalande, som lyder: »Arbetsdomstolens — — — beslut om den beryktade § 23, som arbetarna alltid bekämpat, vilken domstolen förklarat gälla, även om den inte längre finns i avtalet, visar domstolens arbetarfientliga karaktär.» Här har man emot arbetsdomstolen riktat en anklagelse och sagt, att domstolen har hävdat den uppfattningen, att den omtalade § 23 gäller, även om den icke finns intagen i ett avtal. Inom utskottet har man icke kunnat påvisa något sådant uttalande från arbetsdomstolens sida. Personligen har jag icke heller kunnat få reda på något sådant. Motionärerna ha också underlåtit att omtala, vilket fall man stöder sig på, när man riktar denna anklagelse emot arbetsdomstolen. Hör nu herrarna, hur skulle det vara, om ni skulle bemöda er litet grand på det hållet om att sakligt motivera edra motioner? Jag tror icke, att frågorna skulle förlora på ett sådant förhållande. När man skriver sina motioner här i riksdagen, går man ju i regel ut ifrån att åstadkomma den allra bästa vederhäftighet och saklighet. Herrar Sillénkommunister framför allt tyckas utgå från den rakt motsatta uppfattningen: så ovederhäftigt och osakligt som möjligt! Det anses vara det rätta underlaget för en motion.

Herr Magnusson i Skövde erinrade om det antal mål, som har varit handlagt av arbetsdomstolen. Detta antal har sedan domstolens tillkomst till och med år 1932 utgjort 642, varav 491 instämts från arbetarsidan och 144 av arbetsgivarsidan samt 7 hänskjutits till domstolens prövning genom överenskommelse av båda parterna. Man får utläsa vad man vill ur dessa siffror. Ett faktum är dock ett faktum, herrar kommunister! Arbetarna ha instämt i flertalet fall, sedan arbetsdomstolen tillkom, i icke mindre än 491 fall gentemot arbetsgivarnas 144. Man må anse detta vara ett intresse för arbetsdomstolen från arbetarnas sida eller icke. Faktum står kvar och kan icke vederläggas. Jag vill för egen del tillägga, att livet är den bästa läromästaren, och de, som undgå att lära av livet, de råka inta en sådan ståndpunkt, som herr Brädefors har gjort i kammaren för en stund sedan.

Här talar man om att vi från socialdemokratiskt håll i utskottet ha visat undfallenhet, när vi ha gått med på att enhälligt avstyrka de föreliggande motionerna. Jag tror icke man har rätt att inlägga en sådan mening i vår ståndpunkt, och framför allt kan man icke ge något bevis för sådant påstå-

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)
ende. På grund av vad jag här framhållit ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hansson** i Trollhättan: Herr talman! Kommunisterna ha här i kam-maren gjort ett stort nummer av att vi socialdemokrater i utskottet icke gått in för deras motion. Den föregående talaren har i sak noga förklarat varför, men jag skall ändå be att få upptaga tiden med några korta repliker.

Herr Brädefors går så långt, att han säger, att socialdemokraterna icke tagit hänsyn till arbetaropinionen i denna fråga. Var skall man söka arbetar-opinionen i denna fråga, herrar kommunister? Jo, naturligtvis bland de fack-ligt organiserade arbetarna. Den måste sökas bland dem, som äro ledande inom den fackliga arbetarrörelsen. Jag vågar påstå, att det samarbete, som rått i riksdagen mellan de politiskt organiserade socialdemokraterna och de fackligt ledande socialdemokraterna, alltid varit gott. Vi motarbetade lagens införande med energi och under samarbete med fackföreningsvärlden, och när detta icke lyckades, vilade vi på hanen till 1929, då den motion väcktes, där vi principiellt sett stod kvar på vår första ståndpunkt i frågan. Denna fråga om arbetsdomstolen måste alltså betraktas som en verklig facklig angelägen-het av första rang. Den måste betraktas mera som en facklig än som en politisk angelägenhet, därför att samtliga mål, som avdömas i arbetsdomstolen, gälla förhållandet till arbetsgivarna.

Då vill jag påminna den ene av motionärerna, herr Karlsson i Grängesberg, om en sak. Han var så djärv, att han yttrade, att vi icke läst hans motion, däri han citerat landssekreteriatets utlåtande från år 1928. Men varför går icke herr Karlsson till landsorganisationens kongress 1931 och ser efter, vad landsorganisationen då beslöt? Landsorganisationen beslöt då att med avslag å samtliga förslag rörande landsorganisationens ställning till arbetsdomstolen bifalla landssekreteriatets yrkande i utlåtande nr 23, d. v. s. att icke för när-varande ingå på någon prövning av förslagen att upphäva arbetsdomstolen. Som reservanter anmälde sig icke flera än 13 av kongressens samtliga 359 deltagare eller, om jag frånräknar 24 gäster och några representanter utan rösträtt, 325 ombud. Då det icke anses vara en så stor politisk angelägenhet för fackföreningsfolket, att man gör en stark framstöt i detta ärende, vill jag påstå, att motionärerna icke representera den mening, som för närvarande är aktuell inom den svenska fackföreningsvärlden. Vidare vill jag framhålla, att det icke går an att upphäva lagen utan att sätta något annat i stället, som min kamrat herr Magnusson i Kalmar anført.

Jag skall på dessa skäl be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr Magnusson i Kalmar yttrade i sitt anförande helt patetiskt, att livet är den bästa läromästaren. Vad vi fått lära oss av denna debatt är, att det bildats en fullständig enhetsfront i denna fråga mellan herr Magnusson i Skövde och herr Magnusson i Kalmar, alltså mellan yttersta högern — jag får väl säga det, herr Magnusson i Skövde? — och socialdemokraterna: Det vore intressant att få veta, varifrån herr Mag-nusson i Kalmar har hämtat de lärdomar, som fört honom dit, där han och hans partikamrater nu stå i denna fråga?

Herr Magnusson i Kalmar sökte göra gällande, och det gjorde även hans namne från Skövde, att det förhållandet att de flesta målen till arbetsdom-stolen kommer från arbetarsidan, skulle vara ett bevis för att arbetarna god-känna och så att säga gilla denna institution. Dessa herrarnas argument hålla alls icke streck som bevis för ett dylikt påstående. De äro icke bevis för riktigheten i herrarnas ställningstagande utan för det motsatta. Här ligger

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)
det till så, att genom § 23 ges en enväldsmakt på arbetsplatserna åt arbetsköparna och de få därigenom möjlighet att vidtaga stridsåtgärder mot arbetarna under avtalstiden, då arbetarna stå fullständigt bundna, så att de icke kunna vidtaga några kraftåtgärder för att vinna rättelse. Därest de det göra, — det pekade jag på i mitt första anförande — så ha de en stämning till arbetsdomstolen över sig och dömas till höga skadestånd och böter. Detta gör det omöjligt för arbetarorganisationerna att på den naturliga vägen, med krafttag, komma till rätta med oresonliga arbetsköpare. Då så är förhållandet ha de endast den möjligheten kvar att gå den förhatliga vägen till arbetsdomstolen för att söka få »rättelse». Att arbetarna på detta sätt nödgas taga ut de flesta stämningarna på sina motståndare, bevisar blott, att det är arbetsköparna som äro de oresonliga och de som under gällande avtalstid driva fram och skapa de flesta konfliktämnena. Det är alltså icke, herr Magnusson i Skövde och herr Magnusson i Kalmar, något bevis för att arbetarna nu hava godkänt eller äro anhängare av denna institution. Det är icke därför, som de vända sig dit, utan därför att de helt enkelt i många fall bli tvingade att göra det. Något förtroende för denna institution få arbetarna aldrig.

Nu kommer också herr Magnusson i Kalmar med ett annat argument, som tidigare förts fram här i kammaren, nämligen att om kommunisterna genom sina motioner skulle få denna fråga löst i den riktning de vilja, och dessa lagar upphävas, då måste ovillkorligen ett återinförande av den centrala skiljenämnden samtidigt ske. Den saken ha vi tidigare debatterat här i kammaren. Jag har därvid framhållit, och den saken anser jag fortfarande vara helt naturlig, att om de avtalsslutande parterna vilja ha ett skiljenämnds-institut, konstant eller tillfälligt, kunna de, när avtalen uppgöras, träffa överenskommelse i avtalen om en sådan skiljenämnd. Det är alltså ingen absolut nödvändighet, som herr Magnusson i Kalmar tillät sig göra gällande, att man måste återinföra den centrala skiljenämnden, innan man kan göra något åt denna sak.

När herr Hansson i Trollhättan hänvisar till protokollet från landsorganisationens kongress 1931 och anför en del siffror rörande kongressens ställningstagande till denna lagstiftning, vill jag säga herr Hansson, att dessa röstsiffror icke äro något representativt uttryck för de breda arbetarmassornas inställning till dessa klasslagar. Arbetarnas ståndpunkter från 1928 hade icke förändrats. Men 1931 hade socialdemokraterna ledamöter med i arbetsdomstolen, och herrarna på den kanten ville ha en »avspänning» till stånd, för att kunna fortsätta reträtten. Så ligger det till med den saken. Då man vet, att det är socialdemokratien och detta partis spetsar, som i stor utsträckning dirigera kongressen, så förstår man hur detta uttalande tillkommit. Det är socialdemokratien på glid, som framträder i dessa siffror från landsorganisationens kongress 1931. Uttalandet är *icke* ett uttryck för de fackligt organiserade *arbetarnas* inställning till denna fråga.

Jag vidhåller, herr förste vice talman, yrkandet om bifall till vår motion.

Herr Hage: Herr talman! Jag måste särskilt reagera mot det sista uttalande, som gjordes av herr Karlsson i Grängesberg. Ty är det verkligen så, att man i en sådan fråga som denna kan säga, att landsorganisationens kongress icke representerar arbetarklassen, då skulle man kunna påstå detsamma beträffande så gott som varje fråga. Men det är väl ändå på det sättet, att denna kongress är vald av arbetarna, och det finnes intet annat uttryck för majoritetens uppfattning bland de fackligt organiserade arbetarna, än vad som kommer fram på landsorganisationens kongress. Alltså, det komma herrar kommunister aldrig ifrån, att ni endast representera en minoritet i denna fråga bland de fackligt organiserade arbetarna.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)

Jag vill i detta sammanhang säga, att man kan ha vilken principiell uppfattning som helst i denna fråga. Men det torde ha klarlagts av landsorganisationens majoritet, att det för närvarande icke är någon idé att taga upp denna sak. Det är *den* uppfattning, som torde finnas bland den stora massan av de fackligt organiserade arbetarna, och från *den* utgångspunkten torde kongressen ha gjort sitt uttalande. Alltså, skall man här tala om en enhetsfront, då kan man tala om enhetsfronten mellan socialdemokraterna i riksdagen och de fackligt organiserade arbetarnas majoritet här i landet. Det är *den* enhetsfronten, som finnes, och icke den, som kommunisterna här sökt konstruera fram.

Jag skulle också vilja framhålla, att det framgår av protokollet från landsorganisationens kongress, att 234 av ombuden vid denna kongress icke avgåvo någon reservation utan alltså anslöto sig till den uppfattning, som vi nu gå in för. Jag tycker därför, att vår ståndpunkt är synnerligen stark, då vi säga, att, vilken principiell uppfattning man än har, det finns ingen möjlighet att nu åstadkomma ett upphävande av denna lag, varför vi med hänsyn härtill gå in för att avvisa kommunisternas motion.

Från *den* utgångspunkten och med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Brädefors: Herr talman! Ett par repliker till herr Magnusson i Kalmar och herr Hage. Jag förstår så väl, att herrar socialdemokrater i denna fråga ha kommit i ett visst dilemma i fråga om den ståndpunkt, som socialdemokraterna här i kammaren intogo 1928, när lagen genomfördes, och deras ståndpunkt i dag, när de avstyrka avskaffandet av samma lag.

Herr Magnusson i Kalmar påpekade, såsom redan herr Karlsson i Grängesberg framhållit, att flertalet ärenden inför arbetsdomstolen kommit från arbetsidan, och detta skulle då vara ett avgörande bevis för att denna arbetsdomstol vore en så kär institution för arbetarklassen, men han undvek sorgfälligt att tala om, hur många domar från arbetsdomstolen, som fällts till arbetarnas nackdel och till deras fördel. Detta har varken utskottet i sitt utlåtande eller herr Magnusson i Kalmar här talat om. Det är icke huvudsaken, hur många ärenden som hänskjutits från den ena eller andra parten, utan huvudsaken är, vilken behandling dessa ärenden fått och vilket resultatet därav blivit i arbetsdomstolen. Men detta är icke heller huvudsaken, utan huvudsaken är, som redan i vår motion påpekats, att man binder fackorganisationernas rörelsefrihet genom denna lagstiftning.

Herr Magnusson i Kalmar konstaterade, att vi kommunister, som ha motiverat om upphävande av denna lag, stå på samma ståndpunkt, på vilken socialdemokraterna stodo vid lagens tillkomst, men så klagade han över, att vi voro så osakliga. Därmed visar han, att socialdemokraterna, som 1928 intogo samma ståndpunkt som vi nu, då hade en mycket osaklig ståndpunkt.

Herr Hage vill icke gärna säga ja eller nej. Han talar om, vilken principiell ståndpunkt man än har i denna fråga etc., och så yrkar han ändå avslag på dessa motioner. Detta är en sådan liten reservation för herr Hage, ty han vet, vilken hälsning han får från Norrbottens arbetarklass, när han kommer dit. Men då ligger där en reservation att krypa bakom, när han kommer hem och alltså får en åthutning.

Herr Hage: Herr talman! Jag vill bara helt enkelt säga den föregående talaren, att han vet mycket väl, att vid de sista valen var vår ståndpunkt i denna fråga klar och att vi redan då hade gått in för den ståndpunkt, som vi i dag deklarerat. Men trots detta fingo vi majoriteten av arbetarrösterna, och

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.) detta även i Norrbotten. Alltså, det som möjligen möter mig i Norrbotten, det är jag icke rädd för det allra minsta.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den av herr Karlsson i Grängesberg m. fl. i ämnet väckta motionen samt 3:o avslag å utskottets hemställan samt bifall i stället till den av herrar Brädefors och Hagberg i Luleå avgivna motionen; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Brädefors, varför herr förste vice talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o avgivna antogs till kontraposition. I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herrar Brädefors och Hagberg i Luleå i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet ha va röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Slutligen upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna m. m.

Ang. förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning m. m.

Punkten 1, angående förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 1 av första huvudtiteln föreslagit riksdagen att till förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 100,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling upptagit en av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors* inom andra kammaren väckt motion, nr 96, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att avslå alla anslag till första huvudtiteln samt att de därigenom inbesparade medlen skulle användas för arbetslöshetsförsäkringskassan eller annan hjälp åt de arbetslösa.

Utskottet hemställde

a) att förenämnda motion icke måtte av riksdagen bifallas; samt

b) att riksdagen måtte, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra anslag av 100,000 kronor.

Ang. förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning m. m. (Forts.)

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Spångberg: Herr talman! En socialdemokratisk motionär förklarade nyligen i en av honom väckt motion, att statsverkspropositionen vore en nödbudget. Och han tillade, att »på den kunde tillämpas ordet, att nöden har ingen lag». Nöden, som väl avspeglas i denna statsverksproposition och budget, gäller dock de områden, där nöden i vanliga fall brukar vara daglig gäst och väl hemmastadd. Men det gives också i statsverkspropositionen exempel på områden, vilka nödens budbärare i den socialdemokratiska finansministerns gestalt går förbi. Den första huvudtiteln är just ett sådant område, på vilket nödens budbärare icke har satt någon stämpel. Vid den första riksdagen, som jag deltog i, fanns här en socialdemokratisk ledamot, som frågade, om det icke funnes anledning till — det var vid behandlingen av denna huvudtitel — och om det icke vore på sin plats att börja spara redan beträffande första huvudtiteln. Han gjorde detta med utgångspunkt från och under påpekande av det nödläge, som vid det tillfället rådde ute i landet. Ingen vill väl bestrida, att nöden ute i landet i dag är minst lika stor som den var för elva år sedan. Här ifrågavarande socialdemokrat sitter i dag såsom ledamot av regeringen. Jag hänvisar till den fråga, som han ställde för elva år sedan, och vill tillägga: Vore det icke lämpligt att nu tillämpa samma principer? Eller varför vill icke den socialdemokratiska regeringen spara på det sätt, som ansågs vara lämpligt förut?

Jag förstår mycket väl, att det icke finnes några utsikter — de äro i varje fall mycket små — att få till stånd någon som helst besparing med hänsyn till denna huvudtitel. Regeringen har begärt 1,632,000 kronor i anslag till det kungl. huset; ett enhälligt utskott har tillstyrkt; och det är tydligt, att regeringen står inför sin första parlamentariska seger i budgetfrågan vid denna riksdag.

Vår ställning härvidlag är ju sedan många år bekant och klar. Nu som förut yrka vi avslag på ifrågavarande anslag och göra detta i överensstämmelse med den motion, som vi hava väckt om avskaffande av det kungl. huset. Vi göra det utav tvenne skäl. Det ena utgöres av rent principiella synpunkter, till vilka det torde finnas anledning att återkomma, när motionen kommer att behandlas. Jag skall därför bara beröra den delen av frågan med ett par ord vid detta tillfälle. Sakligt sett förhåller det sig väl så, att när det gäller tillsättandet av ett ämbete, av vilket slag det vara må, eller av ett viktigt offentligt uppdrag, frågar man något efter lämplighet och kvalifikationer. Men när det gäller det högsta offentliga uppdraget, den högsta ämbetsmannaställningen i samhället, då frågas det icke efter detta! Då är det fråga om arv! Jag undrar, vad herrarna skulle säga, om någon konservativ person i er hembygd skulle hitta på och motionera om, att de kommunala ordförandeskapen skulle göras till ärvda befattningar. Var och en skulle möta det med löje och hån. Jag menar, att det bör gälla i minst lika stor utsträckning, när det gäller den viktigaste befattningen. Vidare har detta, som det så många gånger förut här påpekats, vissa politiska konsekvenser i olika situationer. Det svenska kungahuset har ju vid åtskilliga tillfällen visat, att det kan på grund därav åstadkomma en del obehagligheter. Och under den senaste tiden har det inom kungahuset uppträtt en viss politisk riktning med rotfäste nere i de fascistiska kretsarna i Tyskland, nere ibland Hitlers parti och bland hans folk. Denna Hitlerfascism har som bekant haft en avspeglning här bland kungahusets medlemmar. Jag erinrar därvidlag om arvprinsens aktiva deltagande i nazistiska propagandaföreställningar i Tyskland. En person i den ställningen kan icke komma ifrån den officiella prägeln, som ett arvdestagande medlemskap i kungahuset ovillkorligen medför.

Ang. förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning m. m. (Forts.)

Det andra skälet är den ekonomiska sidan. Det talas nu vid varje tillfälle om, att det måste sparas. Kommittéer tillsätts, som skola nagelfara varje område, och undersöka, om man icke kan göra några besparingar. Varför är det man så sorgfälligt förbigår *detta* område — jag frågar efter herrarnas egen synpunkt härvidlag? Det är väl icke tu tal om att det verkligen kan sparas på detta område? Eller är det rimligt att i en tid, då de senaste officiella siffrorna meddela, att de arbetslösa antal är över 161,000, av vilka endast hälften erhåller något som helst bidrag eller stöd från samhällets sida, är det rimligt att under sådana förhållanden vidmakthålla denna miljonrullning till kungahuset? Är det rimligt att under en tid anslå över en och en halv miljon kronor till en enda familj, då nödhjälpsarbetare i landet i många fall endast nå upp till en månadsinkomst på under 75 kronor? När man till det lägger, att 80,000 av de hjälpsökande och arbetssökande arbetslösa ställas utan ett enda öre i hjälp, ja, då bör det vara en tillräcklig förklaring till att icke en summa, som i många fall motsvarar vad över ett tusen familjer få leva på under ett helt år, bör anslås till *en* familj. Dessa penningar behövas sannerligen för andra ändamål, där de kunna komma till verklig nytta!

Jag ber, herr talman, att med här anförda synpunkter och i överensstämmelse med den motion, som vi väckt om kungamaktens avskaffande, få yrka avslag på här ifrågasvarande anslag.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag tänker icke upptaga riksdagens tid med många ord. Jag vill bara klargöra, att när vi hava väckt denna motion om avslag på första huvudtiteln, hava vi gjort det dels med en hänvisning till den nöd, som nu råder ute i landet, och dels också med hänvisning till vår principiella uppfattning om monarkiens olämplighet som styrelseform. Jag förstår, att även i denna fråga liksom i den tidigare kan det finnas anledning för en och annan talare, exempelvis herr Magnusson i Skövde, att komma upp och tala om, att vi äro efterblivna, som icke förstå det utmärkta i att anslå 1,630,000 kronor till en enda familj. Jag erkänner, att det är ett visst slags efterblivenhet i den meningen alltså, att vi icke hava kunnat följa med i den nyinriktning, som det nu regerande partiet slagit i på i denna fråga. Men eljest befinna vi oss i sällskap med de flesta nationer både i Europa och utanför Europa, då vi hava den meningen, att monarkien är en medeltidsaktig och olämplig form för ett lands styrelse. Jag förmodar, att en dag komma väl också herrarna att bliva så efterblivna, att även ni måste börja anse, att man får börja reformerna på detta område, fastän jag tror icke, att det blir med mindre den svenska arbetarklassen ställer sig på fötterna, bildligt talat, och genom utomparlamentariska aktioner ställer riksdagen inför en sådan fråga. Då tror jag också, att den möjligen kommer att intaga samma ståndpunkt till monarkien som vi i dag intaga.

Jag vill bara till sist markera, att när vi väckt detta förslag har det icke alls varit därför, att vi i och för sig skulle anse det svenska kungahuset vara någon olämplig galjonsbild för Sverige. Vi tycka, att det passar ganska bra för ett land, som bara för ett år sedan hade Kreuger till sin avgud. I det landet passar det alldeles utmärkt bra med monarki. Men för arbetarklassen är denna form synnerligen olämplig.

Jag vill, herr talman, bara yrka bifall till den motion, nr 96, som vi väckt i denna fråga.

Ang. förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning m. m. (Forts.)

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav först propositioner i fråga om utskottets hemställan under mom. a), nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan i förevarande moment av kammaren bifallen.

Härefter framställde herr talmannen beträffande utskottets hemställan under mom. b) propositioner dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Spångberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1 mom. b) av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet ha va röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3, angående anslaget till kungl. hovstallets utfodring m. m.

Kungl. Maj:t hade i förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934 upptagit ordinarie anslaget till kungl. hovstallets utfodring med oförändrat belopp, 45,000 kronor.

*Ang. anslaget
till kungl.
hovstallets
utfodring
m. m.*

Uti en inom första kammaren av herr *Nerman* väckt motion, nr 8, hade förslagits, dels att riksdagen måtte uppdraga åt regeringen att utreda frågan om kungl. hovstallets indragning och tomtens eventuella försäljning, dels ock att riksdagen måtte avslå nu ifrågavarande anslagsäskande.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte — med avslag å berörda motion — i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag upptaga förevarande anslag med oförändrat belopp, 45,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Spångberg**: Herr talman! För något år sedan, då vi behandlade denna fråga, var det en frisinnad ledamot, som begärde ordet och kritiserade det här anslaget, på vilket han ansåg, att man mycket väl kunde göra besparingar. Han hade gått där nere i hovstallet och blivit förargad, då han såg, att det stod så många hästar där, som icke utförde något arbete utan bara drogo kostnader. Han ansåg, att det mycket väl ginge för sig att draga in det där anslaget.

Man skulle då kunna tro, att man kanske icke tar alldeles fel, om man utgår från, att man på den här punkten borde kunna få något stöd både från

Ang. anslaget till kungl. hovstallets utfodring m. m. (Forts.)

socialdemokratiskt håll och från bondehåll i kammaren, när det gäller frågan om en besparing. Ty nog är det väl i det närmaste sett rent av brottsligt att här vräka bort 45,000 kronor, som dock i nödtider som dessa äro en slant att räkna med, vräka bort dessa 45,000 kronor till underhållandet av onyttiga djur! Jag menar ju därmed icke, att hästar äro onyttiga varelser som sådana, men de här ifrågavarande hästarna äro i sin funktion onyttiga djur och därigenom närmast jämställda med kungahusets medlemmar. Det är onödigt och onyttigt att vräka bort dessa 45,000 kronor, när stora mängder av människor lida svält och nöd utan att få någon hjälp.

Min partikamrat herr Nerman i första kammaren har väckt en motion, i vilken han yrkar dels utredning av frågan om hovstallets indragning och tomtens eventuella försäljning och dels avslag på här ifrågavarande anslag. Det påpekas i motionen, att fränsett att utfodringsmaterialet har sjunkit i pris och man redan ur den synpunkten borde kunna spara, så kan det sättas i fråga, om det överhuvud från något håll kan anses vara lämpligt eller nödvändigt, att i dessa dagar, då även kungafamiljens medlemmar använda sig av de tekniska resurser som stå till deras förfogande, för deras vidkommande underhålla detta stora antal lyxhästar med den dyrbara vård som de kräva. Vidare påpekas, hurusom stallet upptar ett dyrbart kvarter i huvudstaden, som på grund av sitt lämpliga läge mycket väl skulle kunna användas till annat, och som utgör en mycket värdefull tomtmark.

I fråga om denna senare del, om indragning av hovstallet och försäljning av dess tomt, synes utskottet egentligen icke vilja bestrida riktigheten av ett sådant tillvägagångssätt, men utskottet har avgivit något, som ibland brukar kallas i viss mån en välvillig moivering: man vill icke gå Kungl. Maj:t i förväg, utan anser att det bör åligga Kungl. Maj:t att i första hand upptaga frågan till prövning, och utskottet anser därför sig icke böra föreslå riksdagen att vidtaga någon åtgärd i anledning av motionen. Ja, såvida man får utgå ifrån, att statsutskottet verkligen menar vad det har skrivit i sin motivering, undrar jag, om det kan anses som någon större majestätsförbrytelse, om riksdagen beslutade i enlighet med den motion som här har väckts. Jag måste anse det såsom en fullständig rättighet ja, jag höll på att säga skyldighet för riksdagen, ifall man anser, att det bör ordnas på detta sätt, som här har framförts motionsvis, att hemställa till regeringen om sådana åtgärder. Äro herrarna eniga om att något bör vidtagas, då bör man sannerligen taga konsekvenserna av detta, och jag skulle tro, att den socialdemokratiska regeringen icke torde taga förslaget som någon särskild föröklämpning mot den. Menas det från utskottets sida, att regeringen bör hava sig en skrapa för det regeringen uraktlåtit framkomma med proposition i ärendet, så har jag icke någon anledning att försöka lägga hinder i vägen för att detta i viss mån redan uttalade misstroende framställes, men jag anser, att riksdagen icke bör slarva på samma sätt, och från den synpunkten, herr talman, yrkar jag bifall till den av min partikamrat herr Nerman i första kammaren väckta motionen.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Vi ha här i dag haft en ganska lång överläggning om utgifter berörande den del av första huvudtiteln, som kallas hovstaten. Och jag har med hänsyn till frågans läge icke funnit anledning att å utskottets vägnar säga någonting förrän i samband med detta ärende. Själva Kilbomsmotionären finner ju, att det är nödvändigt att iakttaga en viss tidsfrist, när det gäller åtgärder av det slag, som här komma i fråga, då han på den punkten i sin motion säger, att utbyttandet av den ena styrelseformen emot den andra av grundlagsskäl icke kan ske

Ang. anslaget till kungl. hovstallets utfodring m. m. (Forts.)

på flera år, och att just den omständigheten har föranlett honom att i fråga om aktuella besparingsbehov hugga in på det gamla oförändrade anslaget till hovstallet på 45,000 kronor.

Om nu motionären i första kammaren därvid helt godtyckligt har huggit i luften, eller om det hos honom har varit någon mera målmedveten strävan, kan jag verkligen icke uttala mig om. Men det förefaller, som om man mycket väl skulle kunna anse, att motionären här just träffat på en punkt i hovstaten, där man ögonblickligen kan taga ett initiativ. Att det icke kan genomföras redan vid innevarande års riksdag lär väl även motionären hava kommit underfund med. Men hans motion kan ge anledning till en påstötning hos Kungl. Maj:t, och särskilt då hos den efter penningar spanande finansministern, att undersöka, huruvida icke underhållet av ett stort stall kan åtminstone delvis anses vara ganska överflödigt i bilismens tidevarv. Att statsutskottet här icke har gått fram med förslag i den riktningen kan väl närmast anses vara ett uttryck för att utskottet på denna punkt icke velat föregripa Kungl. Maj:ts egentligen ganska självfallna initiativrätt och initiativskyldighet. Utskottet har i stället i motiveringen endast givit en anvisning om att statsutskottet i anledning av motionen observerat, att här bör någonting kunna göras.

Närmast begärde jag ordet för att rikta även i diskussionsprotokollet Kungl. Maj:ts, och då närmast finansministerns, uppmärksamhet just på att det finns ett uttalande i den motivering, som utskottet lämnat kamrarna. Denna motivering går måhända i dessa besparingstider icke till Kungl. Maj:t, så att Kungl. Maj:t endast kommer att läsa klämmarna. Jag har därför velat framhålla, att utskottet är enigt om att denna fråga bör undersökas och enigt om att förvänta, att det göres ett allvarligt försök att skära ned just och bl. a. på denna punkt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Spångberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3 av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Nerman i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppsägningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 4—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Herr statsrådet *Leo* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 77, angående bestridande från allmänna indragningsstaten av en förre volontären *J. M. Härrnell* tillerkänd livränta;

nr 78, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring; och

nr 80, angående anslag till ny ladugård m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 12.

Herr *Olsson* i Mora avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 412, bordlades.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande av ett nedbrunnet exercishus i Karlskrona m. m.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Beck</i>	under	5 dagar	fr. o. m.	den	7 febr.,
» <i>Persson</i> i Tidaholm	»	3	»	»	6 »
» <i>Fält</i>	»	5	»	»	7 »
» <i>Hansson</i> i Rubbestad	»	3	»	»	7 »
» <i>Sandström</i>	»	11	»	»	8 »
» <i>Lundell</i>	»	6	»	»	6 »
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	»	2	»	»	6 »
» <i>Olsson</i> i Mellerud	»	4	»	»	4 »
» <i>Hammarlund</i>	»	4	»	»	6 »
» <i>Bengtsson</i> i Kullen	»	8	»	»	8 »
» <i>Nordström</i>	»	7	»	»	5 »
» <i>Johansson</i> i Krogstorp	»	6	»	»	6 »
» <i>Johansson</i> i Sollefteå	»	4	»	»	6 »
» <i>Hallén</i>	»	3	»	»	7 »
» <i>Wallén</i>	»	4	»	»	8 »
» förste vice talmannen <i>Bengtsson</i>	»	3	»	»	7 » och

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.1 e. m.

In fidem
Per Cronvall.